

Slobodno vrijeme odgojitelja u doba pandemije koronavirusa: akcijsko istraživanje

---

Ružić, Monika

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:172:615817>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-26**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

Diplomski rad

SLOBODNO VRIJEME ODGOJITELJA U DOBA PANDEMIJE
KORONAVIRUSA: AKCIJSKO ISTRAŽIVANJE

MONIKA RUŽIĆ

Split, 2021.

Odsjek za rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Studij Rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Akcijska istraživanja u ranom i predškolskom odgoju

Diplomski rad

**SLOBODNO VRIJEME ODGOJITELJA U DOBA PANDEMIJE
KORONAVIRUSA: AKCIJSKO ISTRAŽIVANJE**

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Tonća Jukić

Studentica: Monika Ružić

Split, rujan 2021.

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. SLOBODNO VRIJEME	2
2.1. Određenje slobodnog vremena	2
2.2. Aktivnosti u slobodnom vremenu.....	4
2.3. Rezultati istraživanja slobodnog vremena	7
2.4. Istraživanja slobodnog vremena u doba pandemije koronavirusa	11
3. AKCIJSKA ISTRAŽIVANJA	15
3.1. Određenja i značajke akcijskog istraživanja.....	15
3.2. Tipovi akcijskih istraživanja.....	16
3.3. Etape i struktura akcijskog istraživanja	16
3.4. Planiranje akcijskog istraživanja	17
3.5. Ciljevi akcijskog istraživanja.....	18
3.6. Važnost akcijskih istraživanja u radu odgojitelja	19
3.7. Refleksivna praksa i refleksivni praktičar	20
3.8. Procjena kvalitete izvještaja o provedenom akcijskom istraživanju	21
4. ISTRAŽIVANJE SLOBODNOG VREMENA ODGOJITELJA U DOBA PANDEMIJE KORONAVIRUSA	23
4.1. Problem i cilj istraživanja	23
4.2. Hipoteze, zadaci i varijable istraživanja	23
4.3. Metodologija istraživanja	24
4.3.1. Ispitanici.....	24
4.3.2. Instrument	25
4.3.3. Postupak provedbe istraživanja.....	25
4.3.4. Analiza podataka.....	26
4.4. Rezultati istraživanja	26
4.4.1. Količina slobodnog vremena odgojitelja	26
4.4.2. Zadovoljstvo kvalitetom slobodnog vremena	27
4.5. Inferencijska statistika	30
4.6. Zaključci i dobrobiti provedenog akcijskog istraživanja.....	33
4.6.1. Zaključci provedenog akcijskog istraživanja.....	34
4.6.2. Dobrobiti provedenog akcijskog istraživanja	36
5. Zaključak.....	39

6. SAŽETAK/ABSTRACT.....	40
7. Literatura	42
8. Prilog 1.....	46

1. Uvod

Količina slobodnog vremena, kvaliteta slobodnog vremena i aktivnosti kojima se pojedinci bave u slobodnom vremenu danas su jako istražene kroz razna istraživanja s djecom predškolske dobi, školske dobi, osnovnoškolcima, srednjoškolcima, studentima i ostaloj populaciji. Definiranjem slobodnog vremena dolazimo do zaključka da ono uvelike utječe na kvalitetu iskustva i života pojedinca, ono se iskazuje kao prostor u kojemu se prelamaju interakcije bića u nastanku i njegove okoline te kao prostor za samosvojni razvitak i njegovo samoostvarenje. Slobodno je vrijeme dio života svakog čovjeka, ono postoji svakog dana i u svakoj sredini, ali je različito s obzirom na dob, spol, zanimanje, mjesto stanovanja, stupanj interesa, potrebe i slično.

Akcijsko istraživanje također uvelike pomaže u samoostvarivanju i uspješnoj gradnji čovjeka jer se kroz njega čovjek preispituje, analizira svoj rad te se na taj način razvija, pronalazi adekvatna rješenja i razvija kompetencije. Kroz istraživanja sudionici razmišljaju o svojim postupcima, uvažavaju mišljenje svojih kritičkih prijatelja i obzirom na sve navedeno, odlučuju na koji način i kako nastaviti svoj rad.

S obzirom na sve navedeno, u radu se prikazuje istraživanje koje se provodilo sa studentima diplomskog studija Filozofskog fakulteta u Splitu s Odsjeka za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, za vrijeme trajanja pandemije koronavirusa, u ljetnom semestru u akad. god. 2019./2020. Istraživanje je bilo na temu slobodnog vremena, a istraživano je koliko su slobodnog vremena studenti imali prije i tijekom pandemije koronavirusa te na kakav su način svoje slobodno vrijeme provodili. Također, istraživano je njihovo (ne)zadovoljstvo slobodnim vremenom te su praćene promjene koje su se događale tijekom pandemije koronavirusa u slobodnom vremenu studenata. Rezultati su uputili na zaključak da su tijekom pandemije studenti poboljšali kvalitetu svog slobodnog vremena uviđajući važnost biranja aktivnosti u slobodnom vremenu prema osobnim interesima, mogućnostima i potrebama. Također, zadovoljstvo kvalitetom provođenja slobodnog vremena se tijekom istraživanja znatno povećalo što upućuje na veću sreću sudionika i njihovu ispunjenost.

2. SLOBODNO VRIJEME

2.1. Određenje slobodnog vremena

„Slobodno vrijeme je prostor i mogućnost interakcije u procesima individualizacije, socijalizacije i inkulturacije, dakle prostor samoaktualizacije i ostvarenja osobnosti“ (Previšić, 2000, str. 404).

Slobodno vrijeme (*eng.* leisure time, free time) definirano je na različite načine, a definicija ima jako puno. Neke od definicija pojam slobodnog vremena opisuju kao vrijeme koje pojedinac ispunjava i oblikuje prema vlastitim željama, bez ikakvih obveza ili nužde (Valjan Vukić, 2013). Tako se slobodno vrijeme odnosi na vrijeme izvan svih profesionalnih, obiteljskih i društvenih obveza u kojemu pojedinac prema vlastitim interesima i željama bira smjer, aktivnosti, način za odmor ili pak razonodu (Potkonjak, 1989).

Tijekom slobodnog vremena čovjek se samoaktualizira i samoostvaruje svoju osobnost. Sve aktivnosti slobodnog vremena najčešće su motivacijski istinski utemeljene i razvojno usmjerene, a teže odmoru, razonodi i samoostvarenju ličnosti (Mlinarević i Gajger, 2010). Slobodno vrijeme pogodno je za usavršavanje osobnosti, kako na intelektualnom, tako i na emocionalnom planu (Čunović, 2016). Plenković (1997) ističe da slobodno vrijeme djece treba biti ispunjeno aktivnostima i kvalitetnim sadržajima koji na dijete djeluju odgojno u svim područjima dječjeg razvoja (moralno, emocionalno, estetski, zdravstveno, intelektualno, duhovno). Kvalitetni sadržaji i aktivnosti koje su pomno odabrane djelovat će pozitivno na cjelokupan dječji razvoj, a djetetu će omogućiti da razvija samostalnost, stječe nova znanja i vještine, razvijanje socijalnih odnosa i slično. Posebice je važna igra tijekom slobodnog vremena, koja je očekivana najčešće kod djece mlađe predškolske dobi, a ona je sama po sebi spontana čovjekova aktivnost. Dijete se igra zbog samoga sebe, ono se kroz igru razvija, uči, zadovoljava svoje potrebe i interese, istražuje, promatra, zaključuje i slično (Plenković, 2000). Važno je omogućiti djeci da od najranije dobi velik dio svog slobodnog vremena provode u igri, kako sa samim sobom tako i sa roditeljima, vršnjacima te odraslima (Rosić, 2005).

Istraživanja upućuju na to da slobodno vrijeme može pridonijeti ostvarenju sljedećih pozitivnih rezultata (World Youth Report, 2003, prema Livazović, 2018, str. 319):

- a) „socijalni/emocionalni razvoj i angažman: sposobnost reagiranja i rješavanja različitih problema, emocionalna i ekološka refleksija, aktivan odmor, održavanje prijateljskih i bliskih odnosa s drugima;
- b) stručni razvoj i aktivnost – stjecanje potrebne funkcionalne i organizacijske sposobnosti za zapošljavanje;
- c) fizički rast i aktivnost – biološki razvoj i sposobnost da se osigura sadašnje i buduće zdravlje;
- d) intelektualni razvoj i aktivnost – mogućnost stjecanja osnovnih znanja kroz obrazovanje i druge sadržaje, kritičko razmišljanje, rješavanje problema i iskaz vještina, pojedinačne sposobnosti učenja;
- e) socijalni/građanski odgoj i participacija – razvijanje odgovornosti i suradničkih sposobnosti u zajednici.“

Često se može čuti da je slobodno vrijeme suprotno od rada pa se može reći da je slobodno vrijeme oslobođeno od organiziranog rada. Međutim, rad i slobodno vrijeme „prirodne su i sasvim primjerene, zapravo nerazdvojne aktivnosti i određenja čovjeka kao *homo sociusa* i ne treba ih suprotstavljati nego komplementarno promatrati“, pojedinac se kroz slobodno vrijeme najčešće kao individua usrećuje i ispunjava dok se kroz rad dokazuje i potvrđuje (Previšić, 2000, str. 404). Polić i Polić (2009, str. 259) ističu da je „slobodno vrijeme često na otuđen način mišljeno vrijeme slobode“ te objašnjavaju da je vrijeme slobode čovjekovo vrijeme i vrijeme čovjekove slobode. To nije vrijeme koje je čovjeku dano i ono „čeka“ da ga čovjek prisvoji, baš suprotno, to je vrijeme čovjekove slobode, čovjekovo samozakonito i samosvojno življenje (Polić i Polić, 2009).

Slobodno je vrijeme ono vrijeme u kojemu je čovjek oslobođen svake obveze s naglaskom da baš u tom vremenu pokušava razviti neke od svojih sposobnosti (Valjan Vukić, 2013). Dumazeider (prema Farkaš, 2014) smatra da slobodno vrijeme obuhvaća niz aktivnosti u kojima pojedinac prema vlastitom nahođenju radi što god želi: odmara se, obrazuje se, zabavlja se, ostvaruje svoje ciljeve i ideje pod uvjetom da je oslobođen od drugih obveza poput obiteljskih, društvenih te naravno, profesionalnih. „Ako slobodno vrijeme povežemo uz prostor slobode svakoga pojedinca, onda je važno mladu osobu osposobiti za odgovornost vlastitoga osobnog razvitka“ (Ivančić i Sabo, 2012, str. 2). Slobodno vrijeme ne znači samo

odmak od obveza bilo obiteljskih, bilo društvenih ili profesionalnih, ono znači slobodno raspolaganje slobodnim vremenom, korištenje pozitivnih društvenih sadržaja za odmor, razonodu, obrazovanje, kulturno usavršavanje i razvoj ličnosti uopće (Janković, 1973, prema Livazović, 2018).

Važno je naglasiti da slobodno vrijeme kao složen filozofski, sociološki, pedagoški, ali i povijesni fenomen dijelimo prema njegovoj produktivnoj i neproduktivnoj sastavnici na dokolicu i besposlicu (Janković, 1973, prema Livazović, 2018). Janković (1973, prema Livazović, 2018) tvrdi da slobodno vrijeme ima smisao stanja i djelovanja s određenim funkcijama dok je dokolica stanje kada se ništa ne radi, besposlica, stanje u kojemu nema posebnih namjera obogaćivanja života čovjeka na bilo koji način. I dokolica i besposlica su na jedan način neka vrsta slobodnog vremena, ali su potpuno različiti pojmovi. „Besposlica je vrijeme u kojem je čovjek slobodan od posla ili od rada kao prisilne djelatnosti, dokolica je naprotiv vrijeme u kojem je čovjek slobodan za neposredno djelatno ostvarenje, za igru, za stvaralaštvo (Polić 2001, prema Polić, 2003, str. 27). Polić i Polić (2009, str. 260) zaključuju o odnosu između ovih pojmova na sljedeći način: „Kao vrijeme slobode od rada, slobodno je vrijeme dakle besposlica, a tek kao vrijeme slobode za samodjelatnost, za samoostvarenje, slobodno je vrijeme dokolica.“ Slobodno vrijeme nije samo oslobođeno od organiziranog rada, ono se odnosi i na odmor, različita obiteljska druženja, prijateljska druženja, fiziološke potrebe, vrijeme koje čovjek provede u prijevozu i slično. Dokolicom nazivamo „trenutke koji su lišeni tih dužnosti i koje pojedinac koristi kako bi se prepustio izboru aktivnosti prema vlastitoj volji“ (Livazović, 2018, str. 99).

Sažeto rečeno, slobodno je vrijeme u širem smislu vrijeme izvan radnog vremena; u užem je smislu ono količina vremena izvan radnog vremena tijekom kojeg pojedinac sam može odlučiti hoće li ga koristiti za dokonost ili za kulturne, ekonomske, komunikacijske, socijalne, vjerske i političke aktivnosti, samostalno ili s drugima (Livazović, 2018).

2.2. Aktivnosti u slobodnom vremenu

Kao aktivnosti slobodnog vremena najčešće se navode one koje čovjek slobodno odabire te se one smatraju njihovim diskrecijskim pravom (Badrić i Prskalo, 2010). Božović (1979) definira slobodno vrijeme kao skup raznih aktivnosti kojima se pojedinac slobodno predaje, bilo da se odmara ili zabavlja, bilo da ostvaruje svoju stvaralačku sposobnost ili pak da se dragovoljno

društveno angažira. „Ukoliko su aktivnosti slobodno odabrane, bez prisile i pritiska, i realiziraju se u povoljnom okruženju, uz poticaj i suradnju, neizostavan je emotivni i intelektualni naboj koji rezultira stvaralačkim procesom“ (Valjan Vukić, 2013, str. 66).

Jerbić je (1973, prema Valjan Vukić, 2013, str. 66) aktivnosti u slobodnom vremenu podijelio u četiri kategorije:

- a) spontane aktivnosti (besciljne aktivnosti, razgovori, šetnje i izleti, slobodna igra),
- b) konzumirajuće aktivnosti (čitanje, slušanje radija, gledanje TV-a, posjet kinu i muzeju, odlazak na sportske i kazališne priredbe),
- c) organizirane aktivnosti (obiteljske zabave, javne zabave, stvaralačke i organizirane aktivnosti) i
- d) ostale aktivnosti

Aktivnosti slobodnog vremena vrlo su kompleksne. One su najčešće jako različite i raznovrsne, to su primjerice aktivnosti u području tjelesno-zdravstvene i ekološke kulture ili pak aktivnosti u području estetike, tehničkoga ili radnoga područja, stvaralačke aktivnosti, umjetničke i slično (Ivančić i Sabo, 2012). Slobodno vrijeme ima i tri temeljne funkcije: odmor, razonodu i razvoj ličnosti te s tog aspekta pridonosi humanizaciji rada, stvaranju ravnoteže u radnim ulogama i suzbijanju posljedica otuđenosti i prevelike opterećenosti radom kroz mehanizaciju i automatizaciju (Livazović, 2018). Tijekom slobodnog vremena funkcija odmora može biti zadovoljena na različite načine te kroz različite aktivnosti koje su namijenjene odmaranju. Nekim pojedincima je odmor ples, nekima pak pjevanje, izležavanje, čitanje, spavanje, šetanje, odlazak u kino. Nekim ljudima je odmor razgovor ili pak druženje s prijateljima, odlazak u restorane ili na plaže, bavljenje hobijima, nekima možda čišćenje i slično. Društvene i pokretne igre, bavljenje sportom, kupanje i sunčanje, vožnja automobilom, biciklom, romobilom, brodom i još razne aktivnosti mogu biti namijenjene odmaranju. Iz ovoga možemo zaključiti da se ljudi odmaraju na različite načine u različitim uvjetima i u različito vrijeme. Svaki pojedinac sam bira način na koji se želi odmarati i gdje i s kim želi provesti taj odmor, te on sam određuje vremenski period odmora u svom slobodnom vremenu. Aktivnosti slobodnog vremena provode se na raznim mjestima, najčešće je to u kući, ali može se provoditi i u prirodi, u centrima, školi, vrtićima, individualno ili kolektivno bez namjere postizanja neke druge svrhe osim odmora.

Razonoda kao jedna od funkcija slobodnog vremena služi kao sredstvo kojim pojedinac oblikuje određeni životni stil, a koja obuhvaća aktivnosti koje služe funkciji zabave i razonode

poput raznih pokretnih i društvenih igara, bavljenja sportovima, zabave i priredbe, praćenja televizijskih programa, čitanja zanimljive literature i slično. Možemo zaključiti da su ove aktivnosti jako slične odmoru, ali su ipak raznovrsnije od aktivnosti odmora. „Pod brojnim utjecajima tehničke civilizacije, čovjek treba što svestranije izgrađivati svoju ličnost kako bi se mogao uspješno prilagoditi djelatnostima društvenoga kretanja i u njih uključiti“ (Čunović, 2016, str. 17).

Jako je važan i razvoj ličnosti koji u suvremenom društvu dobiva sve veći naglasak. U aktivnosti koje pridonose razvoju ličnosti ubrajaju se djelatnosti s raznih područja: fizičkog, moralnog, estetskog, kulturnog, zdravstvenog, političkog ili informativno-poučnog (Čunović, 2016; Rosić, 2005). Potrebno je, međutim, izgraditi kritički stav prema određenim stvarima i pojavama kako bismo se lakše uključili u društvena kretanja (Livazović, 2018). „Pozitivno korištenje slobodnog vremena omogućava stjecanje novih znanja, razvijanje vještina i sposobnosti te nove materijalne i tehničke inovacije koje su izravno povezane s ekonomskim i gospodarskim zadacima suvremenog društva“ (Livazović, 2018, str. 145).

Pod društveno prihvatljivim aktivnostima slobodnog vremena podrazumijevamo sve one aktivnosti koje pridonose rekreativno-produktivnom osmišljavanju vremena koje će pojedinac provesti kao „slobodno vrijeme“. Takve aktivnosti su uvijek, čak i onda kada predstavljaju samo odmor, planirane i sadržajno osmišljene (Mlinarević, Miliša i Proroković, 2007). Ono što predstavlja najveći problem kod slobodnog vremena jest kako pojedinca motivirati da iskoristi i prihvati prostor slobodnog vremena te da mu aktivnosti koje donosi to slobodno vrijeme postanu oblik osmišljavanja i/ili osobna potreba za artikuliranje vlastitog životnog prostora (Previšić, 1975., prema Mlinarević i sur., 2007).

Već je istaknuto da su aktivnosti slobodnog vremena vrlo kompleksne i različite. Svaki pojedinac ili odgojna skupina razvijaju svoje slobodne aktivnosti prema mogućnostima, interesu, željama i potrebama. Hoće li to biti aktivnosti u području tjelesno-zdravstvene kulture, ekološke ili pak aktivnosti u nekom drugom području ovisi o samome pojedincu i njegovim interesima koje on razvija. Jednako je važno spomenuti i izvannastavne i izvanškolske aktivnosti djece i mladih koje su bitne za cjeloviti razvoj djeteta te one potiču individualni razvoj stvaralačkih sposobnosti i interesa. Ovakve aktivnosti predstavljaju organiziranje kvalitetnog provođenja slobodnog vremena, a ujedno i poučavaju djecu i mlade kako stvarati radne navike te voditi brigu o radnoj sposobnosti, vlastitom zdravlju i drugima oko sebe. One ujedno pridonose i razvoju i poticanju kreativnosti i stvaralaštva. Za ovakvo ostvarivanje slobodnog vremena

potrebni su primjereni preduvjeti, predani profesori i učitelji, motivirajuća i sigurna okolina te puno kreativnosti i mašte (Ivančić i Sabo, 2012).

Janković (1973) ističe da se aktivnosti slobodnog vremena najčešće međusobno isprepleću. Funkcije određuje i bira sam pojedinac a njihov bogat i raznovrstan sadržaj prati aktualnost, dinamičnost, suvremenost i jednostavnost. „U provođenju aktivnosti prevladava deprofesionalizacija, a vrijeme trajanja prepušteno je samom pojedincu“ (Janković, 1973, str. 10).

2.3. Rezultati istraživanja slobodnog vremena

Slobodno vrijeme predmet je istraživanja u različitim životnim razdobljima pojedinca, od njegovog djetinjstva do starije životne dobi. Rosić (2005) ističe da je slobodno vrijeme manje djece i djece predškolske dobi važno upotpuniti igrom, aktivnostima na svježem zraku, suncu i vodi, šetnjom te sportskim aktivnostima. Kako bi se dijete moglo pravilno razvijati i rasti potrebne su mu određene tjelesne aktivnosti i tjelesna aktivacija. Prema istraživanjima, djetetu je potrebno već u predškolskoj dobi omogućiti fizičke aktivnosti uz razgibavanja, istezanja mišićnih skupina, skakanja i sportskih igara. Prskalo i Badrić (2010) naglašavaju da primjerena, redovita i kontrolirana tjelesna aktivnost uz ostale čimbenike pozitivno utječe na prevenciju velikog broja bolesti današnjice. Zbog toga je važno razvijati kod djece svijest o važnosti tjelesnih aktivnosti u vrtiću te im nuditi poticaje koji će taj razvoj potaknuti i upotpuniti.

Prskalo (2007) u svom istraživanju djece od 1. do 4 razreda osnovne škole zaključuje da je provedba slobodnog vremena u nekoj karakterističnoj statičnoj aktivnosti znatno viša od tjelesnih aktivnosti s time da su djevojčice pokazale više rezultate u provedbi slobodnih aktivnosti od dječaka koji pak pokazuju više postotke za tjelesne i sportske aktivnosti. Iz ovog istraživanja možemo zaključiti da se slobodno vrijeme djece sve više koristi za aktivnosti za koje nije potreban nikakav mišićni napor, a to su najčešće aktivnosti gledanja TV-a, ležanja, igranja igrica, surfanja po internetu za što zaista nije potreban nikakav napor niti mišićna aktivnost.

Badrić, Prskalo i Matijević (2015) radili su istraživanje s učenicima osnovne škole od petog do osmog razreda. Dob učenika kretala se od 11 do 15 godina. Broj djevojčica i dječaka bio je podjednak. Razlike između spolova pokazale su da u slobodno vrijeme dječaci više od

djevojčica preferiraju kineziološke aktivnosti, a najviše su to nogomet, košarka i rukomet. S druge strane, djevojčice također sudjeluju u tjelesnim aktivnostima, ali u manjoj mjeri od dječaka. One najčešće uključuju i vršnjake u igru i svoje slobodno vrijeme, a aktivnosti koje biraju su šetnja, rolanje, odbojka i ples.

Arbunić (2006) je u svom istraživanju slobodnog vremena djece osnovnoškolaca otoka Hvara radnim i neradnim danom dobio rezultate koji ukazuju na to da je velika razlika između slobodnog vremena djece radnim i neradnim danima. Radnim danom djeca imaju obvezu odlaska u školu i tu opada njihovo vrijeme za slobodne aktivnosti i slobodno vrijeme. Dokazano je da djeca tijekom neradnih dana (vikenda) imaju puno više slobodnog vremena koje iskorištavaju na različite načine. Igra kao jedna od najvažnijih dječjih aktivnosti znatno raste tijekom neradnih dana dok opada kod radnih dana. Slušanje i gledanje TV-a pokazalo je slične rezultate tijekom radnog i neradnog dana dok dokolice ima neusporedivo više neradim danom a ona započinje već u jutarnjim satima. Vrijeme koje autor naziva „dosadno vrijeme“ javlja se kod oba primjera u najčešće isto vrijeme, ali je ipak malo izraženije neradnim danima. „Uvidom u trendove koji se iskazuju radnim i neradnim danom uočljivo je da je tendencija pada neslobodnog vremena u odnosu na slobodno vrijeme znatno blaža, odnosno tendencija rasta slobodnog vremena znatno usporenija radnim nego neradnim danom, ali da tendencije po tipu dana pokazuju isti smjer“ (Arbunić, 2006, str. 154).

Mlinarević (2004) je u svom istraživanju provedenom u srednjim školama gimnazijskog, strukovnog i obrtničkog usmjerenja htjela utvrditi različitosti stilova provođenja slobodnog vremena, definiranih na osnovi sadržaja u njihovu slobodnovremenskom prostoru. Faktorska analiza izlučila je ukupno četiri faktora. Prvi faktor bio je elitni stil, drugi hedonistički stil, treći faktor sportsko-rekreativni stil, a posljednji tradicionalno – (ne)konvencionalni stil. Prvi faktor uključuje 13 varijabli (kulturna mjesta, istraživački sadržaji, sajmovi, izvannastavne aktivnosti ..) od kojih su najzastupljenije bile izvannastavne aktivnosti, šetnje i izleti te snimanje i fotografiranje, dok su najmanje zastupljeni bili odlasci u galerije i muzeje, odlasci u kazališta te čitanje knjiga i slušanje jazz i soul glazbe. Drugi faktor imao je 10 varijabli (zabava, dokolica, glazba, socijalni aspekti i slično) među kojima je uočena zaokupljenost glazbom, slušanjem techno, trance i house glazbe te zabavom u kafićima, disku i na tulumima. Od svega navedenog, srednjoškolci uživali su u svim ponuđenim aktivnostima, druženjima, zabavi pa i spavanju i izležavanju. Treći faktor sastojao se od 6 varijabli (sportske aktivnosti) od kojih je najzastupljenija bila zaokupljenost aktivnim i rekreativnim sportom te odlascima na sportske priredbe. Srednjoškolci su uživali i u društvenim igrama sa svojim prijateljima i vršnjacima

gdje je bila vidljiva važnost socijalnih odnosa među njima zbog razvoja ličnosti, jačanja stavova i vrijednosti. Četvrti faktor sastojao se također od 6 varijabli (tradicijske aktivnosti) od kojih su internet i kompjutorske igre predstavljali jedan od najzastupljenijih aktivnosti. S druge strane, odlasci u crkvu, narodna glazba i obiteljski poslovi nisu bili među najzanimljivijim aktivnostima srednjoškolcima ovog istraživanja.

Istraživanje mladih u procesima modernizacije – usporedba slavonskih gradova i Zadra autora Mlinarević i sur. (2007) pokazuje da mladi u Slavoniji i Zadru provode manje aktivno slobodno vrijeme. Slavonski su srednjoškolci zadovoljniji načinom provođenja slobodnog vremena od srednjoškolaca u Zadru. Mladi u Slavoniji imaju znatno manje nezadovoljstva zbog nedostatka slobodnog vremena od mladih u Zadru. Dokazano je da zabava i druženje čine jako važan dio slobodnog vremena ovih srednjoškolaca, a te su aktivnosti u druženju s vršnjacima potrebne kako bi osjećali zadovoljstvo i sretno. Ispitanici u oba istraživanja pokazuju nezadovoljstvo mjestima za provođenje slobodnog vremena što predstavlja problem jer bi se mladima trebalo omogućiti mjesto za uživanje, odmaranje te cjelokupan razvoj. Ovo istraživanje pokazalo je da su mladi u oba navedena grada prilično nezainteresirani i pasivni, nemaju posebne ciljeve i želje.

Ilišin (2002) je istraživala na uzorku od 2000 ispitanika mlađe dobi te je dobila podatak da čak dvije trećine mladih jako često gleda TV, dok se manje od 20% mladih aktivno bavi sportom. Također, uočeno je da mladi radije biraju vrijeme provoditi po kafićima i zabavama te ljenčariti nego li odlaziti u kino, ići na izlete, šetnje te na sportske priredbe (Badrić i Prskalo, 2010).

Dimić (2005) u svom istraživanju stvarnih i željenih aktivnosti studenata u slobodnom vremenu htjela je utvrditi kojim aktivnostima studenti ispunjavaju svoje slobodno vrijeme te čime se uistinu žele baviti u to vrijeme i zašto u tome ne uspijevaju. U istraživanju je sudjelovalo 415 studenata Sveučilišta u Zadru sa svih godina raznih studijskih grupa. Istraživanje je pokazalo da se studenti tijekom svog slobodnog vremena najčešće biraju aktivnosti poput druženja s vršnjacima, prijateljima ili partnerom, gledanja TV-a, praćenje radio programa te slušanje glazbe te šetnju i boravak u prirodi. Najrjeđe navođene aktivnosti slobodnog vremena studenata su razne vrste društvenih ili individualnih igara, kulturni sadržaji slobodnog vremena te korištenje droge i alkohola. Zanimljivo je da spol ispitanika ima značajan utjecaj na učestalost provođenja aktivnosti slobodnog vremena studenata. Studenti se češće, u odnosu na studentice bave aktivnostima vezanim uz sport i rekreaciju, koriste kompjuter i internet te igraju igre, dok

studentice češće provode slobodno vrijeme u druženju, šetnji i boravku u prirodi te čitanju razne literature.

Bouillet (2008) je radila istraživanje na uzorku od 313 zagrebačkih studenata u kojemu je jasno izražena želja i potreba studenata za druženje s prijateljima, djevojkom ili dečkom. Slijede izleti u prirodu i boravak u prirodi koji je trećina studenata označila kao željeni način provođenja slobodnog vremena. Nešto manje od trećine ispitanika idealno slobodno vrijeme zamišlja kao vrijeme odmora, relaksacije, opuštanja ili pak meditiranja uključujući ležanje, spavanje, masaže, pasivan odmor i slično. Malo više od petine ispitanika idealno slobodno vrijeme opisuje kao druženje s članovima obitelji, najčešće u kombinaciji s druženjem s prijateljima i dragim osobama. Sportski sadržaji i zabava su tek na petom i šestom mjestu izbora aktivnosti slobodnog vremena. U ovom slučaju, zabava se odnosi na izlaske i druženje na zabavama. Vrlo nizak interes za provođenje slobodnog vremena studenti su pokazali za informatičke sadržaje, posjećivanje školskih priredbi te za kupovanje, političke aktivnosti i religiozne sadržaje. Iz ovog istraživanja je jasno vidljivo da aktivnosti u slobodno vrijeme mogu biti i jesu različite, ovisno o potrebama, interesima i željama pojedinca.

Andrijašević, Paušić, Bavčević i Ciliga (2005) istražili su povezanost načina na koji studenti Sveučilišta u Splitu provode slobodno vrijeme i subjektivne ocjene njihova zdravlja. Istraživanjem su utvrdile načine i trendove provođenja slobodnog vremena studentske populacije u Splitu. U istraživanju je sudjelovalo 449 ispitanika sa šest splitskih fakulteta. Istraživanje je pokazalo da je aktivnost kojom se studenti najčešće bave u slobodno vrijeme upravo gledanje televizijskog programa. Nadalje, studentice u većem postotku čitaju knjige i časopise negoli studenti. Muška populacija je sklonija tjelesnim aktivnostima i sportovima dok kod studentica to i nije tako, svaka četvrta studentica je tjelesno aktivna. Ono što je iznenadilo istraživače jest da se više od polovice studentica u dobi od 21 godinu uopće ne bavi nikakvom tjelesnom aktivnosti. Iz ovog istraživanja zaključujemo da su studenti skloniji tjelesnim i sportskim aktivnostima dok studentice važnost pridaju statičnim aktivnostima te druženju s prijateljima. Upravo zbog toga, zdravstveno stanje studenata je puno bolje i više negoli kod studentica kod kojih se često javlja umor, napetost, osjećaj nemira i slično.

Ovsenik i Vidic (2011) u svom istraživanju odnosa starijih osoba prema slobodnom vremenu zaključuju da se slobodno vrijeme starijih osoba razlikuje od slobodnog vremena ostalih generacija. Odgovori koje su starije osobe davale na pitanje koliko slobodnog vremena oni imaju i dali bi željeli još više tog vremena upućuju na to da njima vremena uvijek ostaje jer su

oni umirovljenici i kako jedan od njih kaže: „*Zapravo imam cijeli dan slobodno vrijeme*“. Kod drugih generacija to nije bilo tako, oni su uvijek naglašavali da im slobodnog vremena nedostaje i da im je uvijek malo za ostvarivanje željenih aktivnosti. Aktivnosti koje su spominjali ispitanici starije dobi upućuju na rekreaciju, opuštanje, ali istovremeno i na brigu za zdravlje. Naglašavaju važnost i druženja s prijateljima, a u slobodno vrijeme i čitaju, gledaju televiziju, bave se ručnim radom, biciklizmom, rodoslovljem i učenjem. Također, naglašavaju i svakodnevne zadatke koje obavljaju u slobodno vrijeme poput: „*Trošim vrijeme, da skuham, da se sredim, to mi puno znači*“ ili pak „*Malo duže spavam, pa pročitam novine, onda kava, doručak, vodim psa vani, motam se oko kuće*“ (Ovsenik i Vidic, 2011, str. 58). Iz ovog istraživanja može se zaključiti da starije osobe imaju dovoljno ili čak i previše slobodnog vremena, koje doživljavaju kao vrijeme za sebe, vrijeme za odmor i druženje, odnosno vrijeme za opuštanje. Jako puno vremena koje imaju iskorištavaju za aktivnosti koje uistinu vole, odnosno za one aktivnosti za koje ranije nisu imali vremena pa zato sada uživaju u njima.

2.4. Istraživanja slobodnog vremena u doba pandemije koronavirusa

COVID-19 ili koronavirus 19 (*engl.* Coronavirus disease 19) virusna je bolest koja je prvi put otkrivena u Kini krajem 2019. godine a uzrokovana je virusom SARS-CoV-2. Tijekom prvog vala pandemije u svijetu i Hrvatskoj, dogodile su se velike promjene cijeloj populaciji. Zatvorile su se škole, a nastava se provodila putem malih ekrana. I vrtići su promijenili način rada, ovisno o potrebama djece i roditelja, organizirala su se dežurstva za djecu roditelja kojima je zbog posla, vrtić neophodan. Neki vrtići od samog su početka odgojno-obrazovni rad organizirali preko internetskih stranica, Facebook grupa ili WhatsApp grupa. Međutim, krajem svibnja, mjere su popustile (Bistrić, 2020). Upravo zbog velikih promjena koje su se dogodile cijeloj populaciji, djeci predškolske dobi, osnovnoškolcima, srednjoškolcima, studentima te ostalim ljudima, provedena su istraživanja koja istražuju količinu i aktivnosti slobodnog vremena tijekom pandemije koronavirusa.

Bistrić (2020) je u svom istraživanju djece predškolske dobi tijekom prvog vala bolesti COVID-19 (koronavirusa) dobila rezultate koji su pokazali da se tijekom prvog vala smanjio udio slobodnog vremena djece predškolske dobi proveden u igri na otvorenom i u fizičkim aktivnostima, a povećao se udio slobodnog vremena proveden u sjedilačkim aktivnostima u zatvorenom prostoru. Prije same pandemije djeca su češće boravila na otvorenom dok su

tijekom prvog vala znatno manje vremena provodili na istome. Rezultati su pokazali da je u sportskim aktivnostima prije koronavirusa više od 2 sata dnevno provodilo 22,8% djece predškolske dobi, a tijekom prvog vala pandemije 17,9%. Zanimljivo je da su rezultati pokazali da su djeca i prije pandemije veliki dio vremena provodila pred malim ekranima što se tijekom prvog vala bolesti nije ni promijenilo. Čitanje dječje literature prije pandemije nije bilo učestalo, ali se u tijeku pandemije znatno povećalo što pokazuje da su djeca tijekom prvog vala bolesti dosta vremena provodila čitajući priče, listajući slikovnice i slično. Povećao se i postotak djece koja su tijekom pandemije provodila više vremena igrajući društvene igre s obiteljima, a glazbene aktivnosti ostale su zastupljene isto prije i poslije pandemije COVID-19.

Brajković (2020) provela je istraživanje sa studentima Sveučilišta u Zadru i studentima Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu o aktivnostima slobodnog vremena prije i nakon uvođenja protuepidemijskih mjera. Uzorak sadržava ukupno 225 ispitanika, studenata različite dobi (od 19 do 35 godina). Čak 93 od 225 studenata na pitanje s koliko slobodnog vremena dnevno raspoložu odgovaraju preko 6 sati. Njih 60 raspolaže s 4 do 6 sati dnevno, 46 studenata dnevno ima od 2 do 4 sata slobodnog vremena, a samo 2,2% studenata uopće nema slobodnog vremena. Na pitanje o količini slobodnog vremena prije i tijekom pandemije studenti daju zanimljive odgovore. Njih 132 što je gotovo 60% ispitanika, prije pandemije imalo je više slobodnog vremena nego tijekom same pandemije, 51 student smatra da se tijekom proglašenja protuepidemijskih mjera njihovo slobodno vrijeme povećalo, dok 40 studenata smatra da im je slobodno vrijeme bilo u jednakim količinama prije i poslije pandemije. Aktivnosti koje su studenti provodili tijekom proglašenja protuepidemijskih mjera su raznolike. Najveći broj studenata oko 90% svoje slobodno vrijeme provodi na društvenim mrežama nakon čega slijedi druženje s obitelji što potvrđuje oko 65% ispitanika. Nadalje, oko 61% ispitanika svoje slobodno vrijeme provodi odmarajući te slušajući glazbu. Najmanje zastupljene aktivnosti ispitanika su sudjelovanje u virtualnim grupama, gledanje kazališnih predstava na internetu te online muzeji, izložbe i koncerti. Rezultati ovog istraživanja potvrđuju mišljenje autora Badrić i Prskalo (2011) koji navode da mladi ljudi najčešće biraju one aktivnosti koje ne zahtijevaju tjelesni napor, a vrijeme provode zahvaljujući tehnologiji u sjedilačkom, pasivnom načinu. Također, navedeni se podaci podudaraju s rezultatima istraživanja Ilišin (2002) te potvrđuju da mladi najviše svog slobodnog vremena provode ispred malih ekrana ili se družu s obitelji i prijateljima.

Brajdić-Vuković i Doolan (2021) u svom istraživanju opisuju kako izgleda svakodnevica hrvatskih građana tijekom *lockdown-a*, koje ih misli okupiraju, kojim se aktivnostima bave te

kako se osjećaju. Istraživanje je trajalo točno 10 dana a sudjelovalo je 447 sudionika, od čega 393 žene. Rezultati pokazuju da se kod ispitanika mijenja cijeli raspon emocija, od spokoja i opuštenosti do bijesa, razočarenja, ljutnje, razdražljivosti i slično. Također, kod ispitanika se javlja i strah, neizvjesnost, što će biti dalje i kako nastaviti život. Ispitanici su na pitanje pandemijske prakse odnosno aktivnosti kojima su se bavili tijekom prakse odgovarali raznoliko. „*Pijem kavu na terasi i upijam sunce*“ odgovor je jedne od sudionica istraživanja, dok druga navodi: „*Buđenje, kava, doručak, djeca, posao, djeca, posao, ručak, djeca, posao, djeca, posao, večera, djeca, djeca, odmor*“. Iz ovih odgovora vidljivo je da su sudionici različito doživljavali trenutke izolacije, bavili su se različitim aktivnostima, a sve je to uvelike ovisilo o mogućnostima, potrebama, interesima, obvezama, obiteljskom životu i ritualima. Važno je istaknuti da su ispitanici koji još uvijek nemaju djecu birali aktivnosti poput crtanja, slikanja, sviranja, meditiranja, joge, dok su oni ispitanici s djecom i obitelji skloniji zajedničkim druženjima, odlaskom u prirodu, šetnji i glazbi. „Iz ispovijesti o tipičnim danima tijekom izolacije doznajemo da su žene s djecom zapravo u poziciji stupa obitelji, moraju biti snažne, teret brige za djecu je u većoj mjeri na njima. Ta im uloga ne ostavlja vremena za veće emotivne krize, bezvoljnost, depresiju, a koje iskazuju neke sudionice koje nemaju djecu“ (Brajdić-Vuković i Doolan, 2021, str. 259).

Jokić Begić i sur. (2020) kroz projekt *Kako smo? Život u Hrvatskoj u doba korone* istraživali su posljedice pandemije koronavirusa u Hrvatskoj i jakog potresa u Zagrebu na psihičko zdravlje građana svih generacija. U istraživanju je sudjelovalo više od 3500 osoba u dobi od 18 do 95 godina te 780 učenika osnovne škole od 1 do 4 razreda. Na pitanje kako su svi sudionici istraživanja, podaci govore da 55% sudionika nije imalo izraženu depresivnost dok je postotak razina stresa i tjeskobe oko 60%. Iz ovih podataka vidljivo je da je gotovo polovica sudionika imala izražene razine anksioznosti, depresivnosti, tjeskobe i stresa. Potvrđuju se riječi autorica Brkljačić, Kaliterna Lipovčan i Tadić (2011) koje navode da je količina slobodnog vremena nisko, pozitivno i značajno povezana sa osjećajem sreće pa su oni koji imaju više slobodnog vremena sretniji od onih koji imaju manje slobodnog vremena. U daljnjem istraživanju broj sudionika se smanjio na 1033 punoljetne osobe a na pitanje procjene psihičkog zdravlja prije pandemije i tijekom iste odgovori pokazuju da čak 66% ispitanika svoje psihičko zdravlje procjenjuje istim kao i prije, oko 10% ispitanika navodi da im je psihičko zdravlje bolje nego prije pandemije, a 25% ispitanika navodi da im se zdravlje pogoršalo u odnosu na prije. Na pitanje kako se sudionici snalaze s novim promjenama odgovorilo je ukupno 770 punoljetnih osoba. Većina sudionika, oko 80% navela je da se dobro prilagođavaju drugačijem načinu

života, oko 51% sudionika promjene koje su se dogodile navodi kao pozitivne promjene u kojima su spoznali nove aktivnosti i ideje za daljnji rad. Međutim, neki sudionici navode i negativne strane promjena koje su se dogodile. Više od trećine ispitanika, oko 36% iskazuju da su pod stresom planirajući i organizirajući nove aktivnosti kojima će se baviti, a skoro polovica sudionika, njih 46% ističe da su se osjećali frustrirano zbog nemogućnosti sudjelovanja u aktivnostima koje su za njih važne. Na pitanje koje se postavilo učenicima osnovne škole o količini slobodnog vremena prije i za vrijeme pandemije odgovori su sljedeći: veliki broj djece, oko 65% izjavili su da su za vrijeme pandemijskih mjera imali više slobodnog vremena nego prije pandemije, iako ih je četvrtina, 25% procijenila da imaju manje slobodnog vremena, dok je manji dio djece, oko 10% izjavilo da se količina slobodnog vremena prije i za vrijeme pandemije nije promijenila.

Slobodno vrijeme i aktivnosti u slobodnom vremenu odgojitelja, učitelja te ostalih prosvjetnih djelatnika u pandemiji COVID-19 nisu dostatno istraženi što je bio motiv za akcijsko istraživanje odgojitelja u doba pandemije koronavirusa provedeno na uzorku od 57 ispitanika, a koje će biti prikazano u ovom radu.

3. AKCIJSKA ISTRAŽIVANJA

3.1. Odredenja i značajke akcijskog istraživanja

„Akcijska istraživanja predstavljaju varijantu razvojnih istraživanja jer se i u njima uvode novosti u odgojno-obrazovnoj djelatnosti i to na temelju njihove znanstvene provjere“ te imaju svoje specifične značajke (Mužić, 2004, str. 29):

- a. „Okolnost da onaj koji vrši odnosno sudjeluje u odgojno-obrazovnoj djelatnosti, nju ujedno i istražuje (njezine specifičnosti, reagiranje sudionika, učinkovitost itd.). Ovdje se najprije radi o učitelju ili primjerice odgojitelju, onda o studentu, polazniku tečaja pa čak i učeniku.
- b. Istraživanje je promjenjivo, ono se mijenja tijekom same akcije kada god to zahtijevaju okolnosti istraživanja stoga je jako bitna osobina akcijskog istraživanja upravo elastičnost.
- c. Akcijsko istraživanje ne treba gledati kao samo i isključivo individualno istraživanje jer takvo istraživanje može biti i zajedničko akcijsko istraživanje (primjerice, istraživanje svih odgojitelja jednog vrtića).
- d. Iz svega što je rečeno dolazimo do zaključka da je akcijsko istraživanje zapravo empirijsko istraživanje koje se odvija na „terenu“ odgojno-obrazovne djelatnosti“.

Osim individualnog akcijskog istraživanja koje najčešće provodi pojedinac sa svrhom unaprjeđenja svoje prakse ili zajedničkog akcijskog istraživanja koje provodi tim ljudi, Calhoun (1993, prema Jukić, 2010) navodi i treći pristup akcijskom istraživanju kada se ono provodi na razini odgojno-obrazovne ustanove. Najvažnija značajka akcijskog istraživanja je da takvo istraživanje podrazumijeva aktivno sudjelovanje svih zainteresiranih sudionika što donosi zaključak da se ona ne provode na ljudima već s ljudima (Reason, 1994, prema Bognar, 2006). Uloga istraživača i onih na kojima se istraživanje provodi nije odvojena nego svi sudionici aktivno sudjeluju u svim etapama istraživanju ovisno o svojim mogućnostima i potrebama (Koning i Zedler, 2001). „Umjesto da poput istraživača koji primjenjuju tradicionalnu metodologiju bude vrijednosno neutralan, akcijski istraživač polazi od svojih vrijednosti te ih pokušava tijekom istraživanja ostvariti aktivnom participacijom (McNiff i sur., 1996, prema Jukić, 2010, str. 339).

Prema Kemmis i Wilkison (1998, str. 23) glavne značajke akcijskog istraživanja su sljedeće:

- akcijsko istraživanje je socijalni proces, sudionici istraživanja pokušavaju razumjeti kako se mijenjaju, kako rade s djecom i na koji način pridonose razvoju odgojno-obrazovnog procesa;
- svi sudionici su aktivno uključeni u propitivanje znanja, vještina i razumijevanja stoga je akcijsko istraživanje karakterizirano participacijskom prirodom;
- ima praktične i kolaborativne značajke što znači da su sudionici uključeni u propitivanje komunikacije s drugima i načina na koji bi tu komunikaciju unaprijedili te akcijsko istraživanje ima kritičku, emancipacijsku, reflektivnu i dijalektičku prirodu koja pomaže sudionicima istražiti realnost u namjeri da je promijene.

3.2. Tipovi akcijskih istraživanja

Lewin i njegovi suradnici podijelili su akcijska istraživanja u četiri tipa (Cunningham, 1993, prema Bognar, 2006, str. 178):

- *dijagnostička* akcijska istraživanja koja pomažu i služe izradi plana akcije samog istraživanja;
- *suradnička* akcijska istraživanja u kojoj su i sudionici istraživanja uključeni u analizu podataka i dozvoljeno im je davanje rješenja, ideja i komentara kako bi doprinijeli poboljšanju istraživanih aktivnosti;
- *empirijska* akcijska istraživanja zasnivaju se na prikupljanju podataka iz svakodnevne prakse kako bi se polako moglo doći do rješenja za unaprjeđenje prakse te
- *eksperimentalna* akcijska istraživanja odnose se na kontrolirane studije za utvrđivanje učinkovitosti tehnika u sličnim situacijama.

3.3. Etape i struktura akcijskog istraživanja

McNiff smatra kako je akcijsko istraživanje „sistematičan proces promatranja, opisivanja, planiranja, djelovanja, refleksije, evaluacije, modificiranja, ali te etape se ne moraju nužno ostvarivati uzastopno već je moguće započeti istraživanje na jednom mjestu, a završiti ga negdje sasvim neočekivano“ (McNiff, 2002, prema Bognar, 2006, str. 182).

McNiff i sur. (1996, prema Jukić, 2015, str. 428) opisuju ciklus akcijskog istraživanja kroz devet glavnih točaka, a to su: „osvrtnost na trenutnu praksu, identifikacija vida prakse koji želimo promijeniti i poboljšati, zamišljanje sljedećih postupaka, njihovo iskušavanje, bilježenje onoga što se događa, mijenjanje plana na osnovu prethodno utvrđenih spoznaja i nastavljanje s djelovanjem, vrednovanje modificiranog djelovanja i tako dalje sve dok nismo zadovoljni vidom svoje prakse“.

Cikličku strukturu akcijskog istraživanja (Kemmis i McTaggart, 2000, prema Koshy, 2005) opisuju kao spiralu građenu od samorefleksivnih ciklusa: planiranja promjene, djelovanja i promatranja procesa promjene, reflektiranja na navedene procese i posljedice, ponovnog planiranja, djelovanja i promatranja i refleksije.

3.4. Planiranje akcijskog istraživanja

Whitehead predlaže strukturu koja je jednostavna, a objedinjuje i stvara strukturu akcijskog istraživanja (McNiff i Whitehead, 2002, str. 72), kroz postavljanje nekoliko pitanja:

- „Što je predmet mog interesa?;
- Zašto sam zainteresiran/a?;
- Što smatram da mogu učiniti?;
- Što ću učiniti?;
- Kako ću prikupiti dokaze kako bih pokazao/la da sam utjecao/la na situaciju? i
- Kako ću osigurati da moje prosudbe budu prihvatljive i istinite?“.

Nakon što je problem utvrđen, počinje analiza literature koja je potrebna za istraživanje te se konkretiziraju ciljevi istraživanja. Potom se planiraju aktivnosti koje će se odvijati tijekom istraživanja uzimajući u obzir interese sudionika istraživanja, njihove želje, mogućnosti i potrebe. Aktivnosti zapravo predstavljaju okosnicu istraživanja i one bi trebale dovesti istraživača tijekom nekoliko ciklusa istraživanja do željenih promjena u unaprjeđenju prakse u skladu s postavljenim ciljevima. Upravo zbog toga je važno tijekom cijelog istraživanja sustavno i planski prikupljati podatke koje na samome kraju treba svrstati u plan istraživanja (Bognar, 2006).

3.5. Ciljevi akcijskog istraživanja

Glavni je cilj akcijskog istraživanja poboljšati neku situaciju, poboljšati sebe, zajednicu koja nas okružuje i vlastitu praksu (Cain, 2011). Noffke (2009) navodi tri dimenzije akcijskog istraživanja, a to su: osobna, profesionalna i politička. Osobna dimenzija znači promijeniti samoga sebe, svoj način života, ono što radiš i kako se odnosiš prema nečemu. To je jedna vrsta refleksije, upoznavanje, mijenjanje i dograđivanje samoga sebe, svog znanja i načina na koji radiš. Mijenjanjem sebe čovjek teži refleksiji, postaje pojedinac koji istražuje različita rješenja i različite načine djelovanja kao odgovore na praktične probleme (Šagud, 2006). Profesionalna dimenzija nije ništa manje bitna od osobne, tom dimenzijom čovjek mijenja pristup radu, mijenja mišljenje, reflektira se na svoj način rada, u čemu je ispravno postupio a u čemu ne, što treba promijeniti da bi nešto učinio na bolji način. Politička dimenzija pak znači promijeniti politički kontekst kako bi zajednica bila pravednija i racionalnija.

Iz prethodno navedenog je očito da je jedan od ciljeva akcijskog istraživanja i profesionalan razvoj praktičara, što ističe i McNiff (2011) navodeći da je akcijsko istraživanje oblik osobne samoevaluacije koji stvara i uvjete za kritičke razgovore u kojima svi sudionici mogu sudjelovati te su u tome ravnopravni. Profesionalno usavršavanje odgojitelja usmjereno je na razvoj njihovih refleksivnih i istraživačkih umijeća. Ukoliko se refleksivno istraživanje provodi u timu odgojitelja onda to znači bolje razumijevanje i postupno mijenjanje i usavršavanje odgojne prakse odgojitelja (Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja, 2012). „Profesionalni razvoj odgojitelja treba rezultirati ne samo pomacima u znanju, nego i promjenama u njegovim uvjerenjima i djelovanju“ (Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja, 2012, str. 71). Quigley i Kuhne (1997) ističu da je u akcijskom istraživanju najvažniji dio refleksija koja uključuje dva koraka. Prvi korak je da istraživač treba vrednovati sve ono što se tijekom istraživanja dogodilo, a nakon toga, donijeti odluke za budući rad i razvoj. „Odgojno-obrazovnu praksu nije moguće razvijati i unaprjeđivati bez istraživačkih i refleksivnih kompetencija odgajatelja. Istraživanja u kojima aktivno participiraju praktičari predstavljaju progresivni, kontinuirani i nikad završeni proces profesionalnog razvoja odgajatelja u kojem su integrirana znanja i sposobnosti koje su rezultat formalnog obrazovanja kroz akademsko napredovanje kao i kompetencije izgrađene i razvijane tijekom kontinuiranog razvoja i istraživanja konkretne odgojno-obrazovne prakse“ (Šagud, 2011, str. 266).

3.6. Važnost akcijskih istraživanja u radu odgojitelja

Odgojno-obrazovni sustav kao institucija društva u nekoj kulturi ima ključnu ulogu u pripremi djece za budućnost kako bi uspjeli u daljnjem životu koji se svakodnevno mijenja. Odgojitelji moraju uspješno raditi na tome da pripreme djecu na odgovore na izazove koje im život postavlja. Također, djecu treba pripremiti i na svijet koji je u nastanku, poslove koji sada ne postoje i rješavanje problema koji se još uvijek nisu pojavili. Glavni cilj akcijskog istraživanja odgojitelja jesu unaprjeđenje vlastite prakse i samorefleksija.

Sukladno Nacionalnom kurikulumu (2014), profesionalni razvoj odgojitelja potrebno je usmjeriti prema razvoju njihovih istraživačkih i refleksivnih umijeća kroz sudjelovanje u akcijskim istraživanjima. Kroz istraživanje, odgojitelji stječu novu praksu i nova znanja kojom doprinose pozitivnom razvoju djece koji su sudionici tog istraživanja. „Istraživačke kompetencije su sposobnost vrednovanja i unaprjeđivanja odgojno-obrazovne prakse provedbom istraživanja, prepoznavanja istraživačkog problema, kreiranja istraživačkog nacrt, kritičkog mišljenja, analize i interpretacije, diseminacije i primjene istraživačkih rezultata u praksi (Yarullin, 2015, str. 137). Kroz praksu odgojitelji traže odgovore na pitanja te na taj način razvijaju svoje profesionalno znanje.

Osnovne karakteristike koje obilježavaju odgojitelja budućnosti su istraživač i refleksivni praktičar, koji mora biti u stanju riješiti veliki dio problemskih situacija te posjedovati puno znanja (Roldao, 2007, prema Lončar, 2015). Istraživanje odgojitelji mogu provoditi zbog vlastite želje za usavršavanjem i stjecanjem znanja, odnosno zbog vlastitog profesionalnog razvoja ili zbog profesionalnog doprinosa odgojiteljskoj struci. „Od suvremenog odgojitelja očekuje se da bude istraživač vlastite prakse sa ciljem unaprjeđenja rada sa djecom te razvijanja vrtića kao zajednice stalnoga istraživanja i razvoja (Krstović, Vujičić i Pejić Papak, 2016, str. 68).

Slunjski, Šagud i Brajša-Žganec (2006) provele su istraživanje o važnosti istraživanja odgojitelja u razvoju profesionalnih kompetencija. Istraživanjem su obuhvaćena ukupno 164 odgojitelja iz različitih vrtića sjeverozapadne Hrvatske. Od 164 odgojitelja koji su sudjelovali u istraživanju 89 njih bilo je uključeno u akcijsko istraživanje, dok 64 odgojitelja nisu bili uključeni u akcijsko istraživanje. Rezultati su pokazali da su odgojitelji koji su uključeni u istraživanje kompetentniji u organiziranju prostorno-materijalnog okruženja vrtića, čime potiču djecu na istraživanje, zajedničke aktivnosti i druženje u grupama što na kraju doprinosi

unaprjeđenju njihova znanja te potiče cjelokupni razvoj djece. Također, odgojitelji koji su sudjelovali u istraživanju kompetentniji su u organizaciji i fleksibilnosti vremena te komunikaciji sa ostalim djelatnicima i roditeljima djece njihove skupine. Oni su osposobljeniji za zajedničko promišljanje odgojno-obrazovnog procesa te imaju jače sposobnosti propitivanja i osvještavanja vlastitih vrijednosti i stavova. „Na temelju dobivenih rezultata provedenog istraživanja možemo pretpostaviti da viša razina znanja odgojitelja uključenih u akcijsko istraživanje i dublji uvid u kvalitetu vlastitoga odgojnog rada s djecom istodobno rezultiraju kvalitetnim pomacima odgojne prakse i porastom samokritičnosti i refleksivnosti odgojitelja“ (Slunjski i sur., 2006, str. 54).

3.7. Refleksivna praksa i refleksivni praktičar

S obzirom na to da je praksa promjenjiva, nepredvidiva i kompleksna zahtijeva stalnu refleksiju i provjeru različitih teorija koje rukovode praksom i postoje u njoj (Šagud, 2006). Baš zbog toga je potrebno stalno poticati djecu i odrasle da istražuju, izražavaju svoje ideje i mišljenja te da kritički razmišljaju. Odgajatelj je dio prakse koju smo spomenuli, a ujedno je i dio institucijskog konteksta u koji svjesno i nesvjesno unosi svoj stručni i osobni razvoj i djeluje na osnovi vlastitih očekivanja, uvjerenja, znanja i strategija (Petrovič-Sočo, 2007). Često možemo čuti da su teorija i praksa potpuno različite. To se događa jer odgojitelji, najčešće nesvjesno i nenamjerno, deklarativno prihvaćaju određenu teoriju, a u praksi primjenjuju neku potpuno drugu teoriju. Razlika između onoga što odgojitelj čini i što želi činiti je jako velika, a to traje sve do trenutka dok odgojitelj to ne osvijesti ili kritički procjeni što zapravo radi (Šagud, 2006). Zato je važno stalno promišljati o vlastitoj praksi, analizirati i svoje i tuđe aktivnosti te preispitivati vlastite ideje, mišljenja i postupke. Takvo propitivanje, promišljanje i analiziranje je proces reflektiranja koji Senge (2002, prema Debeljak, 2016, str. 130) definira kao „sposobnost promišljanja o dubokim uvjerenjima i uzrocima ponašanja, pri čemu pojedinac postaje promatrač vlastitog razmišljanja i djelovanja, a odvija se individualno i kolektivno“.

Osim refleksije, osnovu refleksivne prakse čini i samorefleksija koja se definira kao niz načina vanjskog i unutarnjeg vrednovanja koji imaju informativnu i regulativnu vrijednost, odnosno daju podatke o radu pojedinca i utječu na daljnje postupke i ponašanja tog pojedinca (Šagud, 2006, prema Debeljak, 2016). Samorefleksija omogućuje samouvid odgojitelja u rad i praksu koju obavlja, a na taj način odgojitelj stječe autonomiju i razvija se u refleksivnog profesionalca

(Šagud, 2006). Najvažniji cilj svake samorefleksije i refleksije su promjena prakse i emancipacija koja dovodi do kvalitetne promjene i unaprjeđenja prakse te do razvoja kompetencija, ali i cjelokupnog razvoja djece. Kako bi proces samorefleksije bio što učinkovitiji potrebno je razvijati kompetencije, u ovom slučaju kompetencije odgojitelja poput: sklonosti interpretaciji, otvorenosti za nove ideje, spremnost za akciju i istraživanje, odgovornost za svoje odluke, samokritika i prihvaćanje mogućnosti pogrešaka u radu (Šagud, 2006, prema Debeljak, 2016). „Zajedničko, refleksivno istraživanje vlastite prakse odgajateljima omogućuje razmjenjivanje vlastitih razumijevanja i stvaranja novih, zajedničkih i cjelovitih razumijevanja“ (Slunjski, 2008, str. 194). Kroz akcijska istraživanja odgojitelji opažaju različite načine rada, mišljenja i pristupe odgojno-obrazovnom djelovanju što ga čini kompetentnijim za odgojno djelovanje (Šagud, 2006).

Stvaranje refleksivne prakse i obrazovanje refleksivnih praktičara najčešće se temelji na akcijskim istraživanjima „jer se znanje gradi u akciji, odnosno analiziranjem i promišljanjem vlastitih i tuđih postupaka, a refleksija nije samo mentalna aktivnost već se proširuje i na akciju i na praksu“ (Debeljak, 2016, str. 131).

3.8. Procjena kvalitete izvještaja o provedenom akcijskom istraživanju

Na kraju akcijskog istraživanja izrađuje se izvješće o njegovoj provedbi. Bognar (2006) naglašava važnost prikupljanja podataka o svemu bitnome tijekom cijelog istraživanja, od početka do samoga kraja. Načini prikupljanja podataka su različiti. Najčešće korištene metode prikupljanja su: „analiza sadržaja, studija slučaja, promatranje, anketa, intervju, intervju fokus grupa, projektivne i dijagnostičke tehnike i ostale istraživačke metode“ (Tkalac-Verčić, Sinčić, Vokić, 2011, str. 87). Također, kao izvor podataka možemo koristiti i dokumentaciju, skale procjena te različite testove (Mužić, 2004). Istraživač nije sam u prikupljanju podataka i obradi. I ostali sudionici akcijskog istraživanja smatraju se suistraživačima te odluku o tome koje podatke treba prikupiti donose zajedno u dogovoru (Winter i Munn-Giddings, 2001).

McNiff (1996, str. 89) pridaje veliku važnost istraživačkim dnevnicima te smatra da oni mogu poslužiti za ostvarivanje ciljeva kao što su: praćenje vremenskog slijeda događaja pri čemu je važno uz svaku bilješku navesti datum, vrijeme i kontekst događaja koji je opisan, ilustracija bitnih događaja kako bi čitatelju omogućili uživanje u situaciju koja se dogodila, izvor

podataka potrebnih za analizu, prikaz napredovanja uključujući i uspješne i neuspješne aktivnosti te osobno učenje koje proizlazi iz refleksije“.

Bognar (2006, str. 3) naglašava pojedinosti koje je potrebno postići i napisati u pisanom izvještaju na kraju istraživanja koje je obavljeno: opisati proces akcijskog istraživanja tako da ga svatko tko čita može razumjeti, čak i ako on sam nije sudjelovao i ne zna o čemu se radilo u istraživanju čitajući opis mora mu biti jasno napisano, opisivati promjene koje su se događale tijekom cijelog istraživanja, jasno navesti kako su se ostvarile vrijednosti, napisati probleme koje smo uočili tijekom istraživanja koje smo provodili, što smo naučili tijekom istraživanja, na koji način bi dalje stvarali odgojnu teoriju, izvještaj mora biti jasno napisan i navesti nas na nove činjenice, perspektive u nekom novom procesu promjena i istraživanja.

S obzirom na sve prethodno rečeno, u daljnjem tekstu opisuje se akcijsko istraživanje koje su proveli odgojitelji u svoje slobodno vrijeme u vrijeme pandemije koronavirusa te se izdvajaju glavni rezultati koji se interpretiraju i raspravljaju u kontekstu iznesenih spoznaja o slobodnom vremenu i akcijskim istraživanjima.

4. ISTRAŽIVANJE SLOBODNOG VREMENA ODGOJITELJA U DOBA PANDEMIJE KORONAVIRUSA

4.1. Problem i cilj istraživanja

Problem istraživanja: slobodno vrijeme odgojitelja u doba pandemije koronavirusa.

Cilj istraživanja: utvrditi razlikuju li se količina i kvaliteta slobodnog vremena odgojitelja prije i za vrijeme pandemije koronavirusa.

4.2. Hipoteze, zadaci i varijable istraživanja

Hipoteze istraživanja:

H1 - ne postoji statistički značajna razlika u količini slobodnog vremena u inicijalnom i finalnom stanju akcijskog istraživanja

H2 - ne postoji statistički značajna razlika u zadovoljstvu slobodnim vremenom odgojitelja u inicijalnom i finalnom stanju akcijskog istraživanja

H3 - ne postoji statistički značajna razlika u zadovoljstvu slobodnim vremenom odgojitelja s obzirom na količinu slobodnog vremena u inicijalnom stanju

H4 - ne postoji statistički značajna razlika u zadovoljstvu slobodnim vremenom odgojitelja s obzirom na količinu slobodnog vremena u finalnom stanju

H5 - ne postoji statistički značajna povezanost između zadovoljstva kvalitetom slobodnog vremena i količine slobodnog vremena odgojitelja u inicijalnom i finalnom stanju.

Zadaci istraživanja:

1. utvrditi količinu i kvalitetu slobodnog vremena odgojitelja prije i za vrijeme pandemije koronavirusa
2. utvrditi promjene u količini i kvaliteti slobodnog vremena koje su se dogodile tijekom pandemije

Varijable: zavisne - količina slobodnog vremena, kvaliteta provedbe slobodnog vremena; nezavisna - vrijeme ispitivanja.

4.3. Metodologija istraživanja

4.3.1. Ispitanici

U istraživanju je sudjelovalo 57 od 64 budućih magistara ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, studenata 1. godine diplomskog studija Rani i predškolski odgoj i obrazovanje na Filozofskom fakultetu u Splitu (u daljnjem tekstu: studenata/odgojitelja) u akad. god. 2019./2020. Prikaz uzorka s obzirom na sociodemografske karakteristike nalazi se u Tablici 1.

Tablica 1. Sociodemografska obilježja uzorka

obilježje	f	%
dob		
do 25 godina	27	47,4
od 26 do 40 godina	22	38,6
više od 40 godina	8	14,0
<i>ukupno</i>	57	100,0
bračni status		
samac	10	17,5
u braku	21	36,8
u vezi (ne živim s partnerom/-icom)	16	28,1
u vezi (živim s partnerom/-icom)	10	17,5
<i>ukupno</i>	57	100,0
broj članova u kućanstvu		
1	1	1,8
2	8	14,0
3	14	24,6
4	15	26,3
5	13	22,8
6	4	7,0
više od 6	2	3,5
<i>ukupno</i>	57	100,0
broj djece u kućanstvu		
bez djece	26	45,6
1	7	12,3
2	13	22,8
3	8	14,0
4	3	5,3
<i>ukupno</i>	57	100,0

Većina sudionika istraživanja je između 25 i 40 godina (86%), u braku ili u vezi (82,5%), s 3 do 5 članova kućanstva (73,7%), bez djece (45,6%) ili s 2 do 3 djeteta u kućanstvu (36,8%). Takav uzorak ne iznenađuje budući da je diplomski studij ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja u Splitu izvanredni studij koji upisuju studenti koji neposredno ili nakon nekog vremena s preddiplomskog studija nastavljaju na diplomski studij, kao i odgojitelji već zaposleni u sustavu ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja.

4.3.2. Instrument

U ovom radu predstavljaju se kvantitativni rezultati inicijalnog i finalnog stanja akcijskog istraživanja u kojemu su studenti popunili upitnik općih podataka (dob, bračni status, broj članova u kućanstvu, broj djece u kućanstvu), upitnik zadovoljstva slobodnim vremenom (prilagođen upitnik zadovoljstva životom autora Pavot i Deiner, 2013¹) te upitnik količine slobodnog vremena prije i za vrijeme pandemije koronavirusa. Također, za prikupljanje kvalitativnih podataka koristila su se pisana izvješća studenata o provedenom akcijskom istraživanju iz kojih su opisani širi kontekst istraživanja te dobrobiti i zaključci provedenog akcijskog istraživanja.

4.3.3. Postupak provedbe istraživanja

Širi kontekst istraživanja

Istraživanje je provedeno u ljetnom semestru akad. god. 2019./2020. u okviru kolegija *Akcijska istraživanja u ranom i predškolskom odgoju* koji su pratili *online* u vrijeme tzv. *lockdown-a*. Svi su se studenti na kolegiju uključili u akcijsko istraživanje s ciljem poboljšanja kvalitete njihovog slobodnog vremena. Problem istraživanja bila je nedovoljna kvaliteta slobodnog vremena odgojitelja. Najveći dio odgojitelja je uzrok problema prepoznao u nedovoljnoj brizi o sebi i lošoj organizaciji slobodnog vremena. Svi su studenti osmišljavali individualan akcijski plan kako poboljšati kvalitetu svog slobodnog vremena. Taj plan je uključivao uvođenje različitih aktivnosti u slobodno vrijeme (ovisno o uočenim potencijalnim uzrocima problema istraživanja i polaznim vrijednostima) među kojima su najčešće bile rekreacijske aktivnosti, umjetničke aktivnosti, vrtlarjenje, čitanje, molitva te obiteljske igre i druženja. Polazno istraživačko pitanje je bilo kako mogu unaprijediti kvalitetu svog slobodnog vremena uvodeći aktivnosti u kojima uživaju. Polazne vrijednosti koje su odgojitelji postavljali najčešće su bile: posvećenost sebi, organiziranost, uživanje, zabava, kreativnost, rekreacija. Sustavno su pratili i dokumentirali promjene te po završetku kolegija izradili izvješće o akcijskom istraživanju i predstavili svoje rezultate.

---

¹Upitnik dostupan: <http://internal.psychology.illinois.edu/~ediener/SWLS.html> (Pavot, W., & Diener, E.. (2013). The Satisfaction with Life Scale (SWL). Measurement Instrument Database for the Social Science)

Istraživanje usporedbe inicijalnog i finalnog stanja u akcijskom istraživanju provedeno je u lipnju 2020. *online* putem Google obrasca i taj kvantitativni segment akcijskog istraživanja prikazuje se u ovom radu. Od kvalitativnih podataka u ovom radu su izdvojeni zaključci i dobrobiti provedenog akcijskog istraživanja izneseni u izvješćima studenata o provedenom akcijskom istraživanju.

4.3.4. Analiza podataka

U radu su korištene deskriptivna (frekvencije, postotci, aritmetičke sredine) i inferencijska (t-test) statistika te analiza sadržaja.

4.4. Rezultati istraživanja

4.4.1. Količina slobodnog vremena odgojitelja

Odgojiteljima je postavljeno pitanje o količini slobodnog vremena koju su imali prije pandemije koronavirusa (do ožujka 2020.) i tijekom pandemije, a po završetku kolegija *Aksijska istraživanja u ranom i predškolskom odgoju* (u lipnju 2020.). Usporedba deskriptivnih pokazatelja količine slobodnog vremena odgojitelja u inicijalnom i finalnom stanju akcijskog istraživanja nalazi se u Tablici 2.

Tablica 2. Prosječna dnevna količina slobodnog vremena odgojitelja – inicijalno i finalno stanje akcijskog istraživanja

dnevna količina slobodnog vremena	inicijalno		finalno	
	f	%	F	%
do sat vremena	20	35,1	3	5,3
od 1 do 2 sata	21	36,8	28	49,1
više od dva sata	16	28,1	26	45,6
Ukupno	57	100,0	57	100,0

U inicijalnom ispitivanju utvrđeno je da su prilično ujednačeno raspoređene tri grupe ispitanika s obzirom na tu količinu vremena koju su imali; svaku od ponuđenih kategorija zaokružila je oko trećina ispitanika, međutim, u finalnom ispitivanju utvrđene su dvije dominantne kategorije količine slobodnog vremena koje su imali ispitanici: gotovo 95% ispitanika imalo je ili od 1 ili do 2 sati ili više od 2 sata slobodnog vremena. Stoga su, radi daljnje analize i usporedbe, odgovori iz prve dvije ponuđene kategorije spojeni (do sat vremena i od 1 do 2 sata vremena) te su od početne tri formirane dvije kategorije rezultata za oba ispitivanja: prva koja se odnosi

na do 2 sata slobodnog vremena dnevno i druga koja se odnosi na više od dva sata slobodnog vremena dnevno (Tablica 3).

Tablica 3. Prosječna dnevna količina slobodnog vremena odgojitelja – inicijalno i finalno stanje akcijskog istraživanja (dvije kategorije)

dnevna količina slobodnog vremena	inicijalno		finalno	
	f	%	F	%
do dva sata vremena	41	71,9	31	54,4
više od dva sata	16	28,1	26	45,6
ukupno	57	100,0	57	100,0

Dobiveni rezultati pokazuju da su studenti imali ili do dva sata ili više od dva sata slobodnog vremena dnevno prije i tijekom pandemije, što je povoljan pokazatelj. Slobodno je vrijeme dio života svakog pojedinca koji postoji svakoga dana i u svakoj sredini, ali je različito s obzirom na dob, spol, mogućnosti, zanimanja, mjesto boravka, stupanj interesa i slično. Važnost slobodnog vremena za cijelu populaciju je neupitna. Svaki čovjek, bilo mlađe ili starije dobi, treba slobodno vrijeme za ispunjavanje vlastitih potreba, interesa i želja. Mogućnosti koje slobodno vrijeme pruža i aktivnosti koje se u okviru njega mogu realizirati predstavljaju važno sredstvo za osnaživanje te samoostvarenje pojedinca (Valjan-Vukić, 2013).

Slobodno vrijeme važno je za cjelokupni razvoj čovjeka (Livazović, 2018), ono predstavlja mogućnost samorazvoja i samoaktualizacije (Čunović, 2016; Mlinarević i Gajger, 2010; Previšić, 2000). Također, slobodno vrijeme pridonosi razvoju ličnosti: intelektualnom, socio-emocionalnom i psihofizičkom razvoju te stručnoj i građanskoj aktivnosti (World Youth Report, 2003, prema Livazović, 2018). Kada je sve to ispunjeno, čovjek se onda osjeća slobodno i zadovoljno što je i glavni cilj slobodnog vremena.

4.4.2. Zadovoljstvo kvalitetom slobodnog vremena

Ispitujući zadovoljstvo odgojitelja kvalitetom njihovog slobodnog vremena, deskriptivni pokazatelji (frekvencije i postotci) rezultata na *Skali zadovoljstva slobodnim vremenom* u inicijalnom i finalnom ispitivanju prikazani su u Tablici 4., a ukupni prosječni rezultati (aritmetičke sredine i standardne devijacije) prikazani su u Tablici 5.

Tablica 4. Zadovoljstvo kvalitetom slobodnog vremena odgojitelja – inicijalno i finalno stanje (f, %)

zadovoljstvo kvalitetom slobodnog vremena	inicijalno		finalno	
	f	%	f	%
5-9 iznimno nezadovoljni	1	1,8	-	-
10-14 nezadovoljni	4	7,0	-	-
15-19 uglavnom nezadovoljni	20	35,1	1	1,8
20 neutralni	7	12,3	2	3,5
21-25 uglavnom zadovoljni	17	29,8	9	15,8
26-30 zadovoljni	8	14,0	23	40,4
31-35 iznimno zadovoljni	-	-	22	38,6
ukupno	57	100,0	57	100,0

Tablica 5. Ukupni prosječni rezultati na *Skali zadovoljstva kvalitetom slobodnog vremena* odgojitelja

zadovoljstvo kvalitetom slobodnog vremena	N	Min	Max	M	SD
inicijalno stanje	57	1,00	6,00	4,03	1,29
finalno stanje	57	3,00	7,00	6,10	0,92
valjani N	57				

Uvidom u rezultate zadovoljstva odgojitelja kvalitetom slobodnog vremena na početku i na kraju istraživanja vidljive su velike promjene. Na samome početku istraživanja od ukupno 57 ispitanika samo jedan odgojitelj je bio iznimno nezadovoljan kvalitetom svog slobodnog vremena dok na kraju istraživanja iznimno nezadovoljstvo kvalitetom slobodnog vremena nije pokazao niti jedan ispitanik. U inicijalnom stanju, prije pandemije koronavirusa, četiri ispitanika navela su kako su nezadovoljni kvalitetom slobodnog vremena što se tijekom pandemije promijenilo i finalno stanje je pokazalo da niti jedan ispitanik nije nezadovoljan kvalitetom provođenja svog slobodnog vremena. Čak 20 ispitanika je u inicijalnom stanju bilo uglavnom nezadovoljno kvalitetom dok je u finalnom stanju samo jedan ispitanik to naveo što navodi na zaključak da se kvaliteta slobodnog vremena tijekom pandemije koronavirusa uvelike povećala. Da se zadovoljstvo kvalitetom slobodnog vremena tijekom pandemije povećalo pokazuju i rezultati prema kojima je većina studenata u finalnom stanju bila zadovoljna (N=23) i iznimno zadovoljna (N=22) svojim slobodnim vremenom. Navedeno može značiti da su prije pandemije studenti birali aktivnosti u slobodnom vremenu koje nisu ispunjavale njihove potrebe, odnosno moguće nisu ostvarivale temeljne funkcije odmora, raznođe i razvoja ličnosti na koje upućuje Livazović (2018), a tijekom pandemije i akcijskog istraživanja otkrivali su

nove mogućnosti te izvore zadovoljstva i sreće u aktivnostima slobodnog vremena koje su ispunjavale njihove potrebe. Kao što ističe Janković (1973, prema Livazović, 2018), slobodno vrijeme nije samo vrijeme bez obveza, ono ujedno treba uključivati slobodu raspolaganja slobodnim vremenom te pozitivne društvene sadržaje, odnosno, riječima Valjan Vukić (2013), slobodno vrijeme pojedincu treba omogućiti razvoj njegovih sposobnosti.

Iz dobivenih rezultata može se uočiti da su u inicijalnom stanju ispitanici uglavnom bili nezadovoljni ili uglavnom zadovoljni pri čemu niti jedan ispitanik nije bio iznimno zadovoljan kvalitetom slobodnog vremena, dok je u finalnom stanju većina ispitanika iskazala zadovoljstvo ili iznimno zadovoljstvo kvalitetom svog slobodnog vremena. Nameće se pretpostavka da su odgojitelji tijekom pandemije koronavirusa svoje slobodno vrijeme provodili puno kvalitetnije i bolje nego prije pandemije. Dobiveni rezultati upućuju na to koliko je važno da su aktivnosti u kojima odgojitelji sudjeluju one aktivnosti u kojima uživaju, koje ih ispunjavaju i koje im zadovoljavaju potrebe, interese i želje. Upravo u takvim aktivnostima se oni samoostvaruju, razvijaju svoje kompetencije, uvažavaju svoje potrebe i tako se osjećaju zadovoljno, sretno i ispunjeno (Brajdić-Vuković i Doolan, 2021; Brkljačić i sur., 2012; Slunjski, 2006). Brkljačić i sur. (2011) u svom istraživanju također naglašavaju važnost aktivnosti koje pružaju jasne ciljeve za bolju psihološku dobrobit. Također, u istraživanju su povezale slobodno vrijeme sa srećom naglašavajući važnost kvalitetnog izbora aktivnosti koje pojedinca usrećuju kako bi on mogao nesmetano provoditi svoje vrijeme i uživati u njemu.

4.5. Inferencijska statistika

Želeći ispitati hipotezu H1 prema kojoj *ne postoji statistički značajna razlika u količini slobodnog vremena u inicijalnom i finalnom stanju akcijskog istraživanja*, napravljen je t-test za zavisne uzorke. T-testom za zavisne uzorke hipoteza H1 je potvrđena (Tablica 6).

Tablica 6. Rezultati t-testa za zavisne uzorke za utvrđivanje razlike u količini slobodnog vremena odgojitelja u inicijalnom i finalnom stanju akcijskog istraživanja

količina slobodnog vremena	M	N	SD	t	df	p
inicijalno stanje	1,28	57	0,45	-2,013	56	0,49
finalno stanje	1,46	57	0,50			

T-test za zavisne uzorke korišten je i za ispitivanje H2 prema kojoj *ne postoji statistički značajna razlika u zadovoljstvu slobodnim vremenom odgojitelja u inicijalnom i finalnom stanju akcijskog istraživanja*. Budući da je razlika utvrđena te da su odgojitelji izrazili veće zadovoljstvo kvalitetom svog slobodnog vremena u finalnom ispitivanju, hipoteza H2 je odbačena (Tablica 7).

Tablica 7. Rezultati t-testa za zavisne uzorke za utvrđivanje razlike u zadovoljstvu slobodnim vremenom odgojitelja u inicijalnom i finalnom stanju akcijskog istraživanja

zadovoljstvo kvalitetom slobodnog vremena	M	N	SD	t	df	P
inicijalno stanje	4,03	57	1,29	-9,756	56	0,000
finalno stanje	6,10	57	0,92			

Da bi se ispitala hipoteza H3 prema kojoj *ne postoji statistički značajna razlika u zadovoljstvu slobodnim vremenom odgojitelja s obzirom na količinu slobodnog vremena u inicijalnom stanju* te hipotezu H4 prema kojoj *ne postoji statistički značajna razlika u zadovoljstvu slobodnim vremenom odgojitelja s obzirom na količinu slobodnog vremena u finalnom stanju*, napravljeni su t-testovi za nezavisne uzorke. Objе hipoteze su potvrđene, a rezultati su prikazani u Tablici 8.

Tablica 8. Rezultati t-testova za nezavisne uzorke za utvrđivanje razlika u zadovoljstvu slobodnim vremenom odgojitelja s obzirom na količinu slobodnog vremena u inicijalnom i finalnom stanju akcijskog istraživanja

količina slobodnog vremena		M	N	SD	t	df	p
zadovoljstvo kvalitetom	do 2 sata	3,88	41	1,33	-1,481	55	0,125
slobodnog vremena –	više od 2 sata	4,43	16	1,15			
inicijalno stanje							
zadovoljstvo kvalitetom	do 2 sata	6,03	31	0,98	-0,651	55	0,512
slobodnog vremena –	više od 2 sata	6,19	26	0,85			
finalno stanje							

Posljednja hipoteza H5 glasila je da ne postoji statistički značajna povezanost između zadovoljstva kvalitetom slobodnog vremena i količine slobodnog vremena odgojitelja u inicijalnom i finalnom stanju. Ista je potvrđena, a matrica korelacija zadovoljstva kvalitetom slobodnog vremena i količine slobodnog vremena odgojitelja u inicijalnom i finalnom stanju je prikazana u Tablici 9.

Tablica 9. Matrica korelacija zadovoljstva kvalitetom slobodnog vremena i količine slobodnog vremena odgojitelja u inicijalnom i finalnom stanju

		1. zadovoljstvo kvalitetom slobodnog vremena u inicijalnom stanju	2. zadovoljstvo kvalitetom slobodnog vremena u finalnom stanju	3. količina slobodnog vremena u inicijalnom stanju
2.	Pearsonov r	-,018	1	
	P	,893		
3.	Pearsonov r	,196	-,158	1
	P	,144	,241	
4.	Pearsonov r	,002	,087	,055
	P	,986	,518	,684

Na početku istraživanja utvrđeno je da ne postoji statistički značajna razlika u količini slobodnog vremena u inicijalnom i finalnom stanju akcijskog istraživanja. To što je pandemija zatvorila (neke) vrtiće te su neki radili od kuće, nije pridonijelo povećanju količine slobodnog vremena odgojitelja tijekom pandemije koronavirusa. Takav rezultat može se objasniti činjenicom je da dio ispitanih odgojitelja osim posla koji obavljaju ima i obitelji, djecu, partnere i druge obveze te su moguće tijekom pandemije vrijeme koje bi posvetili poslu posvetili drugim obvezama kao što su čišćenje, kuhanje, odlazak u parkove s djecom, učenje s djecom i slično. Ujedno, dobiveni rezultat u suprotnosti je s rezultatom koje su dobile Brkljačić i sur. (2011)

prema kojemu je količina slobodnog vremena nisko, ali pozitivno i značajno povezana sa osjećajem sreće.

Druga postavljena hipoteza prema kojoj ne postoji statistički značajna razlika u zadovoljstvu slobodnim vremenom odgojitelja u inicijalnom i finalnom stanju akcijskog istraživanja odbačena je. Naime, odgojitelji su izrazili veće zadovoljstvo kvalitetom slobodnog vremena u finalnom ispitivanju, a te odgovore možemo objasniti izvadcima iz njihovih pisanih izvješća o provedenom akcijskom istraživanju u kojima su uspoređujući inicijalno i finalno stanje zaključili sljedeće: „*svoje slobodno vrijeme jako (sam) loše provodila prije te mogu reći da sam svemu bila posvećena samo ne samoj sebi*“, „*da je nedovoljna kvaliteta slobodnog vremena bila isključivo posljedica loše organiziranosti, nedosljednosti i neposvećenosti sebi*“ te da je „*na skali samoprocjene u inicijalnom stanju rezultat (...) bio uglavnom nezadovoljna, a u finalnom stanju rezultat je zadovoljna što pokazuje da je nastala promjena u organizaciji i provedbi aktivnosti koje mi pružaju zadovoljstvo i sreću*“.

Ovakvi odgovori ispitanika potvrđuju utvrđenu statistički značajnu razliku u kvaliteti slobodnog vremena u inicijalnom i finalnom stanju moguće zato što su kroz istraživanje shvatili prave vrijednosti i važnost promjene aktivnosti u slobodnom vremenu: „*ovo istraživanje mi je pomoglo da si posvijestim što me ispunjava i prilika i motivacija da to i realiziram*“, „*usprkos obavezama i okolnosti na koje sam naišla u tijeku provođenja promjena i koje su me pokušale spriječiti u ostvarivanju plana, uspjela sam iz svega toga izvući pozitivnu stranu o sebi i uvidjeti koliko upornost utječe u svemu*“. Ujedno, studenti su se u provedenom akcijskom istraživanju raznim aktivnostima, razgovorima, igrama, šetnjama, odlascima u kina i boravkom u prirodi, između ostaloga, i povezali sa svojim članovima obitelji i prijateljima. Shvatili su važnost užitka i kvalitetnog odabira aktivnosti tijekom slobodnog vremena koji su pozitivno utjecali na njih, što potvrđuju i druge izjave iz izvješća o provedenom akcijskom istraživanju koje će detaljnije biti prikazane u nastavku rada. Bistrić (2021) je također utvrdila visoke rezultate promjene u odabiru aktivnosti i načinu provođenja slobodnog vremena tijekom pandemije koronavirusa, ali na uzorku djece rane dobi. Nije se promijenio način života samo djece koja su sudjelovala u ovom istraživanju, već su i ostali članovi obitelji te djece također osjetili pozitivne promjene u svojim životima. Kroz aktivnosti u zatvorenim prostorima tijekom *lockdown-a* obitelji su se više povezale kroz razne društvene igre, kartanje, razgovore, gledanje TV-a i slično.

Hipoteza 3 prema kojoj ne postoji statistički značajna razlika u zadovoljstvu slobodnim vremenom odgojitelja s obzirom na količinu slobodnog vremena u inicijalnom stanju te

hipoteza 4 prema kojoj ne postoji značajna razlika u zadovoljstvu slobodnim vremenom odgojitelja u finalnom stanju potvrđene su. Ispitujući hipotezu 5 prema kojoj ne postoji povezanost između zadovoljstva kvalitetom slobodnog vremena s količinom tog vremena, rezultati su pokazali da zadovoljstvo slobodnim vremenom odgojitelja nije povezano s količinom slobodnog vremena koju su imali u različitim periodima života. I prije pandemije koronavirusa kada su odgojitelji radili i za vrijeme pandemije koronavirusa kada većina odgojitelja ili nije radila ili je radila od kuće, odgojitelji su imali obveze koje im nisu dozvoljavale više slobodnog vremena. To ih, međutim, nije spriječilo da poboljšaju kvalitetu svog slobodnog vremena pomnim osmišljavanjem uvođenja aktivnosti u kojima će uživati.

Kao što je djeci za kvalitetnu provedbu slobodnog vremena u izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima važna motivirajuća i sigurna okolina (Ivančić i Sabo, 2012), i za odrasle je važno imati motivaciju kreirati svoje slobodno vrijeme, kao što na to upućuje Valjan Vukić (2013, str. 66) kada kaže da aktivnosti trebaju biti slobodno odabrane i realizirati se „u povoljnom okruženju, uz poticaj i suradnju“. Za razliku od davno upućene Previšićeve primjedbe (1975, prema Mlinarević i sur., 2007) da je problem motivirati pojedinca za osmišljavanje njegovog slobodnog vremena, može se primijetiti da je odgojitelje u ovom istraživanju akcijsko istraživanje koje su proveli motiviralo na to da kreiraju svoje slobodno vrijeme sukladno svojim potrebama, željama i interesima i da unosom promjena u strukturu svog slobodnog vremena ujedno poboljšaju njegovu kvalitetu. Zaključno se stoga može reći da su odgojitelji preuzeli odgovornost za vlastiti razvoj, što je važno za slobodno vrijeme koje predstavlja prostor slobode svakog pojedinca (Ivančić i Sabo, 2012; Polić i Polić, 2009) te da su promjene uvedene akcijskim istraživanjem u slobodno vrijeme odgojitelja pridonijele njihovom zadovoljstvu slobodnim vremenom.

4.6. Zaključci i dobrobiti provedenog akcijskog istraživanja

Na kraju prvog ciklusa akcijskog istraživanja s ciljem poboljšanja kvalitete slobodnog vremena odgojitelja studenti su izradili svoja izvješća o provedenom akcijskom istraživanju u kojima su u etapi refleksije navodili zaključke i dobrobiti provedenog akcijskog istraživanja koje su uočili, a koju su na temelju analize sadržaja kategorizirani.

4.6.1. Zaključci provedenog akcijskog istraživanja

Odgovitelji su spoznali osobno zadovoljstvo i sreću

Velik dio odgovora odgojitelja u kojima su navodili zaključke provedenog akcijskog istraživanja upućuje upravo na osobno zadovoljstvo i sreću. Neki od odgovora su: „*Svrhovitim planiranjem aktivnosti za provedbu tijekom slobodnog vremena zaista se pridonosi boljitku života i osobnom zadovoljstvu pojedinca*“ ili pak „*da je nastala promjena u organizaciji i provedbi aktivnosti koje mi pružaju zadovoljstvo i sreću*“. Istraživanje povezanosti sreće i slobodnog vremena koje su provele Brkljačić i sur. (2012) sa studentima u Zagrebu također potvrđuje da je količina slobodnog vremena povezana sa srećom pri čemu su studenti koji imaju nešto više slobodnog vremena sretniji od onih s manje slobodnog vremena. Odgojitelji navode i da „*... se osjećam zadovoljno, sretno, ispunjeno i svaki moj slobodan trenutak je maksimalno iskorišten što je zapravo bio i cilj ovoga istraživanja*“, ali i da „*...nas „male“ stvari čine sretnima, te da zaista trebamo imati vrijeme za sebe*“. Iz ovoga zaključujemo da je važno kvalitetno organizirati svoje slobodno vrijeme i raditi ono što voliš. Upravo je to put do sreće, put do osobnog zadovoljstva i ispunjenja svakog pojedinca.

Utjecaj na kvalitetu života i na zdravstveno stanje

Druga kategorija po zastupljenosti odgovora je upravo kvaliteta života i zdravstveno stanje odgojitelja koje se uvelike promijenilo tijekom istraživanja koje smo proveli. Odgojitelji u svojim odgovorima navode: „*Kvaliteta života mi se izrazito promijenila, kao i moje raspoloženje i zdravstveno stanje*“, ili „*...te promjene su se pozitivno odrazile na moj život, prvenstveno što se tiče zdravlja te osjećaja zadovoljstva i punine*“. Ovi odgovori potvrđuju činjenicu da slobodno vrijeme koje je kvalitetno organizirano pridonosi kvaliteti života i poboljšanju zdravstvenog stanja čovjeka (World Youth Report, 2003, prema Livazović, 2018). U svoje slobodno vrijeme odgojitelji su šetali, družili se u prirodi te su pazili na prehranu što pridonosi boljem zdravlju i kvalitetnijem životu. Upravo odgovor „*Također sam došla do spoznaje da su većina mojih promjena postale moja, rekla bih, rutina (večernje produblјivanje molitve, svakodnevno vježbanje, „klik“ na stranicu u vezi zdrave prehrane i njeno čitanje)*“ to i potvrđuje. Odgojitelj koji je dao ovaj odgovor u svoje je slobodno vrijeme uključio i čitanje i molitvu i svakodnevno vježbanje kao aktivnosti koje su zadovoljavale njegove tadašnje potrebe.

Na jačanje kvalitete života upućuju nas još neki odgovori poput „*Ovo istraživanje mi je pomoglo da vratim fokus na stvari koje su mi bitne, da sagledam stvari realnije i da se ne zamaram količinom aktivnosti već njihovom kvalitetom*“ ali to nije sve, kvaliteta je podignuta kod još jednog odgojitelja koji navodi „*Provođenjem ovog akcijskog istraživanja poboljšala sam samopoštovanje i sliku o sebi. Puno više sam zadovoljnija sobom i svjesnija sam koliko sam marljiva i koliko vrijedim*“. Zaključujemo da je istraživanje koje su proveli odgojitelji uvelike utjecalo na njihov cjelokupan život. Ono ih je potaknulo da rade na sebi, motiviralo ih je za daljnje aktivnosti i dalo im ideje za daljnji rad i organizaciju kako bi se osjećali bolje i bili sretniji i zadovoljniji. Takav je rezultat u skladu s istraživanjima brojnih autora poput Mlinarević i sur. (2007) te Bouillet (2008). I njihova istraživanja pokazuju rezultate u kojima su sudionici spoznali važnost kvalitete i izbora aktivnosti u slobodnom vremenu te su nakon istraživanja poboljšali svoje slobodno vrijeme, birali su aktivnosti prema svojim interesima i potrebama te su se bolje organizirali i osjećali su se bolje, sretnije i ispunjenije.

Ostvarivanje vrijednosti i jačanje obiteljskih odnosa

Odgovori nekih odgojitelja upućuju na to da su tijekom istraživanja ojačali obiteljske odnose češćim druženjima, boravkom u prirodi ili igri s djecom. Mogli su se pronaći odgovori poput „*Svoje polazne vrijednosti sam uspjela ostvariti u većem dijelu, aktivnosti i vrijeme provedeno s obitelji je ono što me jako učinilo sretnim*“. Ovaj odgovor upućuje na to da je za vrijeme istraživanja odgojiteljica ostvarila svoje polazne vrijednosti, a vrijeme koje provela s obitelji u raznim aktivnostima ju je ispunilo i dalo joj je osjećaj sreće i zadovoljstva. Bouillet (2008) je u svom istraživanju slobodnog vremena zagrebačkih studenata također utvrdila da je vrijeme provedeno s obitelji najdragocjenije vrijeme, vrijeme koje oni vrlo rado provode kao slobodno vrijeme.

Na samome kraju i analizi zaključaka akcijskog istraživanja može se kratko reći da je svim odgojiteljima koji su sudjelovali u istraživanju slobodno vrijeme dragocjeno vrijeme koje svatko provodi na svoj način. Odgovor koji je jako zanimljiv i pozitivan glasi „*Tako sam ja u svom vrtu u svoje slobodno vrijeme postajala stvaratelj, umjetnik koji je slobodan i koji ima svoj mir i u kojem se zahvaljujući njima, prije svega razvila jedna svijest o velikoj važnosti i dobiti slobodnog vremena na tjelesni, duhovni i emocionalni život čovjeka*“. Naši odgojitelji su postali umjetnici, razvijali su svijest o važnosti slobodnog vremena na cjelokupni čovjekov rast i razvoj. Brojni autori poput Livazović (2018), Valjan Vukić (2013), Jerbić (1973) te Bistrić (2020) naglašavaju važnost kvalitetnog provođenja slobodnog vremena, odabira dobrih

aktivnosti koji kod osobe stvaraju mir, sreću i zadovoljstvo. Također, svi se slažu da je svakom pojedincu slobodno vrijeme potrebno u svakodnevnom životu za bolji cjeloviti rast i razvoj.

4.6.2. Dobrobiti provedenog akcijskog istraživanja

Odgojitelji su u svojim izvješćima isticali različite dobrobiti provedenog akcijskog istraživanja koje su svrstane u sljedeće kategorije:

Osobna dobrobit

Kako navodi Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2014) osobna dobrobit pojedinca uz ostale znači i osjećaj sreće, biti zdrav, osjećati se zadovoljno i dobro. Vodeći se time, najveći dio odgovora odgojitelja upućivao je na ostvarivanje osobne dobrobiti tijekom istraživanja. Odgojitelji su navodili kako im je ovo akcijsko istraživanje pomoglo da bolje upoznaju sebe, aktivnosti koje ih ispunjavaju i da unesu promjene u svoj život. Većina odgojitelja zaključuju isto, a neki od odgovora su: „...*sam uspjela ostvariti svoje ciljeve i što sam uvidjela da boljom organizacijom i uključivanjem ukućana u participaciji obaveza dobivam prostora da kvalitetnije iskoristim svoje slobodno vrijeme, što me u konačnici čini sretnom i zadovoljnijom*“, „...*sam samoj sebi osvijestila mogućnost i važnost uvođenja promjena koje će služiti za postizanje osobnog zadovoljstva*“ te odgovori poput „*osjećam zadovoljstvo i osobni mir te mislim da sam u cijelom ovom procesu i posvećivanju vremena sebi i omiljenim aktivnostima naučila mnogo o sebi i važnosti kvalitete slobodnog vremena za postizanje cjelokupnog zadovoljstva životom i ostvarenja kao osobe*“.

Iz ovih odgovora vidljivo je da je ovo akcijsko istraživanje u odgojiteljima pobudilo osjećaj zadovoljstva samim sobom, osjećaj zadovoljstva životom te da su tijekom ovog istraživanja spoznali važnost ostvarenja sebe kao osobe, a na takve dobrobiti slobodnog vremena upućuju i Brkljačić, Lipovčan i Tadić (2011), Bouillet (2008), Mlinarević i Gajger (2010) te Polić i Polić (2009). Također, veliki broj odgojitelja naveo je u odgovorima da su spoznali važnost kvalitetnog provođenja slobodnog vremena te da im je akcijsko istraživanje u tome uvelike pomoglo: „*Naučila sam kvalitetnije i pametnije birati aktivnosti koje ću provoditi za slobodnog vremena te sam nakon nekolicine prepreka u procesu spoznala kako biti dosljednija, upornija i zadovoljnija sobom*“ te „*Najveća dobrobit je uočavanje važnosti kvalitetnog provođenja slobodnog vremena u aktivnostima koje uistinu volimo, koje nas čine sretnim i zadovoljnim*“.

Socijalna dobrobit

Socijalna dobrobit je druga po zastupljenosti odgovora odgojitelja koji su sudjelovali u akcijskom istraživanju o kvaliteti slobodnog vremena kojega provode. Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2014) ističe da ostvarivanje ove dobrobiti uključuje razumijevanje i poštivanje drugih, jačanje socijalnih odnosa i osjećaj pripadnosti i prihvaćanja. Sukladno tome, jako velik broj odgojitelja naveo je kao najveći doprinos ovog akcijskog istraživanja poboljšane odnose s obitelji i prijateljima, češća druženja i duže razgovore s istima. Neki od odgovora to i potvrđuju „*Svakako bi istaknula kao dobrobit jaču povezanost s obitelji i prijateljima koji su me savjetovali i predlagali aktivnosti što je ovo istraživanje učinilo još dinamičnijim i cjelovitijim*“ te „*međusobno obogaćivanje sestrinskog odnosa tj. s mojim kritičkim prijateljem*“. Navedeni odgovori potvrđuju da je ovo akcijsko istraživanje doprinijelo ne samo osobnoj dobrobiti nego je produbilo odnose među ukućanima, roditeljima, prijateljima, povezalo je neke od odgojitelja s njihovim kritičkim prijateljima i slično. Navedeno je i ranije da osobna dobrobit pridonosi promjeni pojedinca, njegovog načina života i rada, njegovog mišljenja i daljnjeg postupanja (Šagud, 2006). „*Dobrobit moga istraživanja je prije svega velika povezanost s majkom koja je tijekom mog cijelog istraživanja bila dio njega, motivirala me i aktivirala čak i onda kada sam mislila da je to nemoguće*“. Iz ovoga odgovora možemo zaključiti koliko je važno imati uz sebe podršku, nekoga tko će te poticati čak i onda, kako ovaj odgojitelj navodi, kada mislimo da je to nemoguće.

Emocionalna i fizička dobrobit

Dobrobit je stanje koje ovisi o percepciji pojedinca, a odnosi se na psihološko funkcioniranje i iskustvo (Ryan i Deci, 2001, prema Vorkapić i Lončarić, 2014). „Socio-emocionalna dobrobit se najčešće povezuje s pojmovima socio-emocionalne kompetencije, socio-emocionalnog razvoja, mentalnog zdravlja, psihološke otpornosti, učenja, pozitivnih vršnjačkih odnosa, pismenosti odnosno pripreme za školu“ (Vorkapić i Lončarić, 2014, str. 103). Socio-emocionalni razvoj uključuje sposobnost održavanja i iniciranja vršnjačkih odnosa, niz vještina koje djeca trebaju razvijati da bi postigla uspjeh u školi ili životu općenito te sposobnost razumijevanja i prepoznavanja tuđih osjećaja (isto, 2014). Tjelesna ili fizička dobrobit prema Nacionalnom kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2014) uključuje razvoj motoričkih vještina, samoiniciranje i samoorganiziranje vlastitih aktivnosti te promišljanje vlastitih aktivnosti i samoprocjena. U ovom istraživanju nekoliko odgojitelja navelo je kao ostvarenu emocionalnu i fizičku dobrobit što potvrđujemo odgovorima poput: „*Dobrobiti mog*

istraživanja su fizička i emocionalna dobrobit“, „*Osjećam da sam doprinijela kvaliteti svog zdravlja i psihičkog i fizičkog*“ ili pak odgovor „*Dobrobiti ovog istraživanja su bolja organiziranost svog slobodnog vremena te svjesna briga o svom fizičkom i psihičkom zdravlju*“. Iz ovih odgovora vidljivo je da su odgojitelji tijekom istraživanja uvidjeli važnost brige o svom fizičkom i psihičkom zdravlju te da će i nakon provedenog istraživanja raditi na sebi i na svom zdravlju koji je jako bitan čimbenik u životu svakog čovjeka.

Obrazovna dobrobit

U nešto manjem broju zabilježeni su odgovori odgojitelja kod kojih je ovo istraživanje ostvarilo obrazovnu dobrobit, ali nekoliko odgovora potvrđuje da je bilo i takvih što je jako vrijedno i značajno. Jedan odgojitelj navodi da ga je ovo istraživanje potaklo „*i na čitanje i proučavanje literature o temi koja mi se činila prepoznata i jednostavna na kraju se ispostavilo suprotno*“, dok drugi odgojitelj kaže: „*proširila sam interese i znanja o vrtlarenju i otkrivam da me ovaj način provođenja slobodnog vremena ispunjava i pruža veliko zadovoljstvo.*“

Razni su načini i razne su dobrobiti koje su ostvarene tijekom ovog istraživanja, ali ono važnije je da su odgojitelji uvidjeli razliku u kvaliteti svog slobodnog vremena prije i za vrijeme istraživanja, shvatili su kakve promjene trebaju u svom životu i da se sve može, samo treba biti ustrajan, ne odustajati i uvažiti pomoć i kritike svog kritičkog prijatelja s kojim, kao što smo vidjeli, kroz istraživanje produbljujemo odnose i prijateljstvo. Akcijska istraživanja praktičaru omogućuju refleksiju i samorefleksiju jer bez njih nema kvalitetne odgojno-obrazovne prakse. Učenje praktičara se ne događa samo u praksi, već i u djelovanju s drugim kolegama, uvažavanju njihovih mišljenja, aktivnom slušanju i suradnji. Praktičar tijekom refleksije i samorefleksije uviđa i kreira nove teorijske pretpostavke nadograđujući se na stare, postojeće, već znane osnove (Prgomet, 2018). „Refleksivni praktičar stvara, odnosno gradi refleksivnu praksu na osnovi svog razmišljanja o njoj – prije i poslije aktivnosti i djelovanja te tijekom akcije što je karakteristika vrsnog (refleksivnog) praktičara“ (Šagud, 2006, str. 14). U svakodnevnoj praksi odgojitelj konstantno istražuje, pronalazi rješenja za probleme na koje nailazi, preispituje vlastito mišljenje te vlastiti rad. Na taj način on unaprjeđuje sebe kao profesionalca, ali i svoju praksu. Odgojitelj treba biti svjestan da proces samorefleksije nikada ne završava, ona zahtjeva svakodnevno rješavanje problema i primjenu stečenih znanja (Prgomet, 2018).

5. Zaključak

Brojni autori proveli su istraživanja na temu slobodnog vremena populacije. Rezultati koje su dobili su različiti, djeca slobodno vrijeme najviše provode ispred televizijskih ekrana, srednjoškolci se najčešće, u slobodno vrijeme druže s vršnjacima i obitelji, studenti također dok starija populacija slobodno vrijeme provodi u aktivnostima poput šetnje, boravka u prirodi, izleta, druženja s djecom i/ili partnerom te u obavljanju kućanski ili pak nekih drugih obveza. Ističući brojne aktivnosti koje se mogu provoditi tijekom slobodnog vremena kao najzastupljeniju aktivnost ističu se gledanje TV-a, druženje s prijateljima te boravak u prirodi. Naravno, aktivnosti slobodnog vremena ovise o mnogim čimbenicima poput dobi, spola, mjesta boravka, radnog mjesta, bračnog statusa, zanimanja, hobija, interesa i potreba. Svi su ljudi različiti i svatko sam sebi organizira svoje slobodno vrijeme i aktivnosti tijekom istog, koliko vremena želi i može odvojiti i na koji način ga želi provesti.

U ovome radu prikazano je istraživanje provedeno u akad. god. 2019./2020. sa studentima diplomskog studija Rani i predškolski odgoj i obrazovanje na Filozofskom fakultetu u Splitu u kojemu su se ispitali količina slobodnog vremena i zadovoljstvo slobodnim vremenom te aktivnosti koje studenti biraju za vrijeme svog slobodnog vremena. Istraživanje je provedeno u ljetnom semestru akad. god. 2019./2020. u okviru kolegija *Akcijska istraživanja u ranom i predškolskom odgoju* koji su pratili *online* u vrijeme tzv. *lockdown-a*. Analizom inicijalnog ispitivanja utvrđeno je da su studenti prije pandemije koronavirusa bili uglavnom nezadovoljni kvalitetom svog slobodnog vremena te da svakodnevno nisu imali previše istoga. U tijeku pandemije to se promijenilo, većina odgojitelja je postala visoko zadovoljna kvalitetom svog slobodnog vremena dok je svega nekoliko odgojitelja odgovorilo da im je kvaliteta slobodnog vremena ostala jednaka kao i prije pandemije. Važno je naglasiti da su odgojitelji i prije i za vrijeme tzv. *lockdown-a* imali svoje obveze koje tijekom pandemije nisu mogli prestati obavljati, neki su imali obiteljske obveze, neki profesionalne, tako da je bitno znati da se tijekom pandemije nije uvelike promijenila količina slobodnog vremena nego njegova kvaliteta. Odgojitelji su slobodno vrijeme shvatili kao vrijeme koje im je zaista potrebno, vrijeme njihovih interesa, potreba, učenja i razvoja.

6. SAŽETAK

Slobodno vrijeme pojam je koji je danas sve poznatiji, svakim danom se sve više o njemu čuje i traže se načini kako ga kvalitetno iskoristiti i uživati u njemu. Aktivnosti kojima se ljudi bave tijekom svog slobodnog vremena su različite, od šetnje, boravka u prirodi, odlaska u kino i kazalište, druženja s prijateljima i obitelji, slikanja, crtanja, pjevanja, gledanja malih ekrana, spavanja, odmaranja, pisanja i čitanja, igre s vršnjacima, odlasci na večere i druženja, tulum i zabave i slično. Akcijsko istraživanje proces je koji uvelike pomaže istraživačima, sudionicima i onima koji istraživanje proučavaju u njihovom radu, pomaže im da što bolje i uspješnije spoznaju određene probleme i da u što kraćem roku pronađu odgovarajuća rješenja za iste. Cilj akcijskih istraživanja odgojitelja je unaprjeđenje odgojno-obrazovne prakse, rada s djecom te osvješćivanje i poboljšanje vlastitog rada. Kvaliteta provođenja slobodnog vremena odgojitelja znatno se promijenila i povećala za vrijeme *lockdown-a* u tijeku pandemije koronavirusa, a oni su shvatili važnost kvalitetnog provođenja slobodnog vremena koje doprinosi vlastitom zadovoljstvu, sreći, ispunjenju i smirenosti.

Ključne riječi: akcijsko istraživanje, odgojitelj, refleksija, samorefleksija, slobodno vrijeme

ABSTRACT

Leisure time is a term that is more famous today, every day more and more is heard about it and ways are being sought to make good use of it and enjoy it. Activities that people do during their leisure time are different, from walking, staying in nature, going to the cinema and theater, hanging out with friends and family, painting, drawing, singing, watching small screens, sleeping, resting, writing and reading, games with peers, going to dinners and socializing, parties and parties and the like. An action research is a great help to researchers, participants and those who study research in their work, it helps them to identify and solve problems, to easily and successfully understand certain problems and to find appropriate solutions to them as soon as possible. The objective of educators' action research is to improve educational practice, work with children, and to raise awareness and improve their own work. The quality of educators' leisure time changed significantly and increased during lockdown during the coronavirus pandemic, and they realized the importance of quality leisure time that contributes to their own satisfaction, happiness, fulfillment, and calmness.

Keywords: action research, educator, leisure time, reflection, self-reflection

7. Literatura

1. Arbunić, A. (2006). Slobodno vrijeme djece otoka Hvara i njihova dob. *Odgojne znanosti*, 8 (1(11)), 171-190. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/26178>
2. Badrić, M. i Prskalo, I. (2011). Participiranje tjelesne aktivnosti u slobodnom vremenu djece i mladih. *Napredak*, 152 (3-4), 479-494. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/82788>
3. Bistrić, M. (2020). Načini provođenja slobodnoga vremena djece predškolske dobi prije i tijekom prvoga vala bolesti COVID-19 te procjena roditelja o utjecaju novonastale situacije na dijete. *Magistra Iadertina*, 15 (2), 111-134. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/258700>
4. Bognar, B. (2006). Akcijska istraživanja u školi. *Odgojne znanosti*, 8(1), 177-190.
5. Bouillet, D. (2008). Slobodno vrijeme zagrebačkih studenata: prilika za hedonizam ili samoostvarenje. *Sociologija i prostor*, 46 (3/4 (181/182)), 341-367. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/31812>
6. Božović, R. (1979). *Iskušenja slobodnog vremena*. Beograd: Mladost.
7. Brajdić Vuković, M. i Doolan, K. (2021). Očaj i sreća u doba nesreće: raznolikost ženskih doživljaja karantene za vrijeme COVID-19 pandemije. *Sociologija i prostor*, 59 (219), 241-265. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/255058>
8. Brkljačić, T., Kaliterna Lipovčan, Lj. i Tadić, M. (2012). Povezanost između osjećaja sreće i nekih aspekata provođenja slobodnog vremena. *Napredak*, 153 (3-4), 355-371. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/138871>
9. Cain, T. (2011). Pregled ciklusa akcijskog istraživanja. U: Mićanović, M. (ur.) *Akcijsko istraživanje i profesionalni razvoj učitelja i nastavnika*. Agencija za odgoj i obrazovanje, str. 27-34.
10. Čunović, D. (2016). *Slobodno vrijeme djece i mladih* (Diplomski rad). Preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:495334>
11. Debeljak, I. (2016). Dokumentacija kao uporište razvoja odgajatelja u refleksivnog praktičara. U: Slunjski, E., str. 128-175.
12. Farkaš, H. (2014). Slobodno vrijeme kao resurs u postindustrijskome društvu. *Amalgam*, 6-7. (6-7), 37-56. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/134855>

13. Ivančić, I. i Sabo, J. (2012). Izvannastavne aktivnosti i njihov utjecaj na učenikovo slobodno vrijeme. *Ekvilibrij – časopis studenata pedagogije Hrvatske*, 1. Preuzeto s [Ekvilibrij — Časopis studenata pedagogije \(pedagogija.hr\)](http://www.pedagogija.hr)
14. Janković, V. (1973). *Slobodno vrijeme u suvremenoj pedagoškoj teoriji i praksi*. Zagreb: Pedagoško-književni zbor.
15. Jerbić, V. (1973). *Funkcija slobodnog vremena djece i omladine*. Zagreb: CVO.
16. Jukić, Tonča (2010). Osposobljavanje studenata predškolskog odgoja za akcijsko istraživanje. U: Bacalja, R. (ur.), *Zbornik radova s međunarodnoga znanstveno-stručnog skupa Perspektive cjeloživotnog obrazovanja učitelja i odgojitelja*. Zadar: Sveučilište u Zadru Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja, str. 337-347.
17. Jukić, T. (2007). Baština kroz projektni pristup i integraciju sadržaja u predškolskom odgoju. U: Ivon, H. (ur), *Baština - umjetnički poticaj za likovno izražavanje djece*, Split: Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu, str. 37-40.
18. Kemmis, S. i Wilkinson, M. (1998). Participatory action research and the study of practice: Partnership for Social Justice in Education (1st ed.). Routledge. Dostupno na <https://doi.org/10.4324/9780203024478>
19. Konig, E. i Zedler, P. (2001). *Teorije znanosti o odgoju*. Zagreb: Educa.
20. Koshy, V. (2005). *Action Research for Improving Practice: A Practical Guide*. London: New Delhi.
21. Krstović, J., Vujičić, L. i Pejić Papak, L. (2016). *Standardi kvalifikacija i unapređivanje kvalitete studijskih programa odgajatelja i učitelja*. Rijeka: Učiteljski fakultet u Rijeci. str. 5- 9.
22. Kuhne, G. W. I Quigly, A. (1997). *Understanding and using action research in practice settings*. *New Directions for Adult and Continuing Education*, 73, 23 – 40.
23. Livazović, G. (2018) Uvod u pedagogiju slobodnog vremena. Osijek, Zagreb, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet.
24. Lončar, M. (2018). Razvoj istraživačkih kompetencija odgojitelja: Kakva su istraživanja potrebna ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju? Diplomski rad. Rijeka: Učiteljski fakultet u Rijeci.
25. McNiff, J. (1996). *You and Your Action Research Project*. New York: Routledge.
26. McNiff, J. (2002) *Action Research: Principles and Practice*. London, New York: Routledge/Falmer.

27. McNiff, J. i Whitehead, J., (2011). *All you need to know about action research*. Sage Publications
28. Mlinarević, V. i Gajger, V. (2010) Slobodno vrijeme mladih – prostor kreativnog djelovanja. U: Martinčić, J. i Hackenberger, D. (ur.) *Međunarodna kolonija mladih Ernestinovo:2003.-2008.:zbornik radova znanstvenog skupa s međunarodnim sudjelovanjem* (str. 43-58). Preuzeto s https://bib.irb.hr/datoteka/505378.Slobodno_vrijeme_mladih.pdf
29. Mlinarević, V., Miliša, Z. i Proroković, A. (2007). Slobodno vrijeme mladih u procesima modernizacije – usporedba slavonskih gradova i Zadra. *Pedagoška istraživanja*, 4 (1), 81-97. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/118352>
30. Mužić, V. (2004). Uvod u metodologiju istraživanja odgoja i obrazovanja. Zagreb: Educa.
31. MZOS. (2014). Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Zagreb: Ministarstvo znanosti obrazovanja i sporta <https://www.azoo.hr/images/strucni2015/Nacionalni-kurikulum-za-rani-i-predskolski-odgoj-i-obrazovanje.pdf>
32. Noffke, S. (2009). *Revisiting the professional, personal, and political dimensions of action research*. The Sage handbook of educational action research. 8-23. London: Sage.
33. Petrović-Sočo, B. (2007). *Kontekst ustanove za rani odgoj i obrazovanje – holistički pristup*. Zagreb: Mali profesor.
34. Plenković, J. (1997) Pojam i značenje pedagogije slobodnog vremena. *Sloboda*, 4, 20-23.
35. Plenković, J. (2000) Slobodno vrijeme mladeži. Rijeka, Sveučilište u Rijeci Građevinski fakultet, DPH-JR.
36. Polić, R. (2003). Odgoj i dokolica. *Metodički ogledi*, 10 (2), 25-37. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/6269>
37. Polić, M. i Polić, R. (2009). Vrijeme, slobodno od čega i za što?. *Filozofska istraživanja*, 29 (2), 255-270. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/41405>
38. Potkonjak, N. (1989). *Pedagoška enciklopedija*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva
39. Previšić, V. (2000) Slobodno vrijeme između pedagoške teorije i odgojne prakse. *Napredak*, 141 (4), 403-410.

40. Prgomet, L. (2018). Jačanje odgojiteljske profesije kroz procese samorefleksije i refleksije. Završni rad. Zagreb: Učiteljski fakultet.
41. Prskalo, I. (2007). Kineziološki sadržaji i slobodno vrijeme učenica i učenika mlađe školske dobi. *Odgojne znanosti*, 9 (2 (14)), 161-173. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/23551>
42. Rosić, V. (2005.) *Slobodno vrijeme slobodne aktivnosti*. Rijeka: Naklada Žagar.
43. Slunjski, E., Šagud, M. i Branša-Žganec, A. (2006). Kompetencije odgojitelja u vrtiću – organizaciji koja uči. *Pedagogijska istraživanja*, 3 (1), 45-57. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/139311>
44. Slunjski, E. (2008). *Zajednica koja uči, mjesto dijaloga, suradnje i zajedničkog učenja*. Priručnik. Zagreb: Spektar medija.
45. Šagud, M. (2006). *Odgajatelj kao refleksivni praktičar*. Petrinja: Visoka učiteljska škola Petrinja.
46. Šagud, M. (2011). Inicijalno obrazovanje odgajatelja i profesionalni razvoj. *Pedagogijska istraživanja*, 8 (2), 259 – 269.
47. Tkalac, A., Sinčić, D., Vokić, N. (2011). *Priručnik za metodologiju istraživačkog rada u društvenim istraživanjima*. Zagreb: MEP.
48. Valjan Vukić, V. (2013). Slobodno vrijeme kao "prostor" razvijanja vrijednosti u učenika. *Magistra Iadertina*, 8 (1), 59-73. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/122641>
49. Vorkapić, S. i Lončarić, D. (2014). Validacija hrvatske verzije ljestvice socio-emocionalne dobrobiti i otpornosti predškolske djece. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 50 (2), 102-117. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/131196>
50. Yarullin, I. F. (2015). The Research Competence Development of Students Trained In Mathematical Direction. *Mathematics Education*, Vol. 10(3), 137-146.
51. Winter, R., Munn-Gidding, C. (2001). *A Handbook for Action Research in Health And Social Care*. London: Routledge.

Prilog. 1. Vodič za studente za izradu izvješća o akcijskom istraživanju (prilagođeno prema Jukić, 2015)

Izvješće o akcijskom istraživanju

ETAPA PLANIRANJA

Vodič kroz planiranje akcijskog istraživanja (Prilagođeno i dopunjeno prema izvorima: Caro-Bruce, C. (2000). Action Research facilitator's handbook. National Staff Development Council; Kuhne, G. W., Quigley, A. (1997). Understanding and Using Action Research in Practice Settings. New Directions for Adult and Continuing Education, 73, 23-40.)

1. Što je problem istraživanja?
2. Što mislite zašto je nastao? (izaberite 1 do 2 uzroka)
3. Polazno istraživačko pitanje:
4. Polazne vrijednosti?
5. Opće ideje, pitanja, područje interesa

S obzirom na problem istraživanja, što biste u Vašem slobodnom vremenu promijenili? O čemu biste htjeli saznati više? Zašto Vam je to osobno značajno? Koji je cilj Vašeg istraživanja?

6. Pozadina

Služeći se stručno-znanstvenom literaturom, s obzirom na problem istraživanja opišite činjenično stanje i postojeće spoznaje koje bi pomogle pojašnjenju okolnosti. Je li se već istraživalo o tom problemu? Što su drugi o tome napisali? Izdvojite barem 5 referenci, napišite glavne spoznaje iz navedenih radova i pravilno navedite izvore služeći se APA sustavom navođenja literature.

7. Akcijski plan

Što konkretno planirate promijeniti?

Na koji način mislite uvesti promjenu?

(Detaljno opišite postupak uvođenja promjene (koje ćete aktivnosti uvesti, kojega tipa, koliko često, s kojim ciljem...). Kada biste počeli s istraživanjem? Obrazložite zašto. Predvidite u kojim situacijama bi mogli nastati problemi koji bi zahtijevali reviziju plana i novi ciklus akcijskog istraživanja.

8. Koje konkretne podatke želite prikupiti? Kojim postupcima ćete ih prikupiti?

Navedite za inicijalno stanje, uvođenje promjene i finalno stanje podatke koje želite prikupiti, pripadne postupke prikupljanja podataka i pripadni instrument (možete se služiti tablicom).

etapa istraživanja	podatak	postupak prikupljanja podataka	Instrument
inicijalno stanje			
uvođenje promjene			
finalno stanje	ponoviti inicijalno	ponoviti inicijalno	ponoviti inicijalno

9. Izvori

Koji su Vam dodatni materijali, reference i pomoć potrebni da biste uspješno prikupili podatke? Opišite kako ćete ih priskrbiti.

10. Dogovori i etičnost

S kim se još trebate dogovarati ili pregovarati da biste proveli svoje istraživanje? Predviđate li probleme sa etičnošću ili povjerljivošću prilikom prikupljanja podataka? Tko bi Vam mogao biti „kritički prijatelj“ koji će Vam pomoći pratiti i vrednovati Vaš rad?

11. Okvirni vremenski plan

Okvirno odredite vremenski plan za prikupljanje i analizu podataka. Obrazložite ga.

12. Publika

Tko je potencijalna publika s kojom biste podijelili što ste naučili? Obrazložite svoj odgovor.

13. Izvješćivanje

Koji bi način izvješćivanja bio najprimjereniji za koju publiku: npr. izlaganje, seminari, radionice, objava rada...? Opišite ga i obrazložite svoj odabir.

ETAPA UVOĐENJA PROMJENE

(s ovom etapom počinjete nakon odobrenja nacрта i planiranih instrumenata i postupaka i nakon što utvrdite inicijalno stanje)

Implementacija plana akcijskog istraživanja

1. Držite li se inicijalnog plana? Prikupljate li podatke postupcima i instrumentima koje ste planirali? Je li Vaš plan prikupljanja podataka učinkovito promišljen?
2. Kontaktirate li s kolegama, kritičkim prijateljem, mentorom kako biste bolje sagledali svoj projekt i promislili o mogućnostima njegove dorade? Ako da, o kojim pitanjima / dvojbama?
3. Koje ste podatke dobili?

ETAPA REFLEKSIJE

(kvalitativno i/ili kvantitativno uspoređujete inicijalno i finalno stanje i zaključujete je li se (i ako jest, kakva se) promjena dogodila)

Vrednovanje rezultata

1. Što Vam dobiveni podaci otkrivaju o problemu istraživanja i promjeni koju ste uveli?
2. Jeste li ostvarili postavljene kriterije i polazne vrijednosti? Koje su dobrobiti Vašeg istraživanja? Što još trebate istražiti?
3. Što ostali misle o Vašem projektu?
4. Ima li potrebe za novim ciklusom istraživanja? Ako da, na koji ga način mislite ostvariti?

Obrazac A.Č.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja Monika Ružić, kao pristupnik/pristupnica za stjecanje zvanja magistra/magistrice ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, izjavljujem da je ovaj diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitoga rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio diplomskoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga diplomskoga rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, 16.09.2021.

Potpis

Monika Ružić

OBRAZAC I.P.

IZJAVA O POHRANI ZAVRŠNOG / DIPLOMSKOG RADA U DIGITALNI
REPOZITORIJ FILOZOFSKOG FAKULTETA U SPLITU

STUDENT/ICA	Monika Ružić
NASLOV RADA	Slobodno vrijeme odgojitelja u doba pandemije koronavirusa: akvizitno istraživanje
VRSTA RADA	Diplomski rad
ZNANSTVENO PODRUČJE	Društvene znanosti
ZNANSTVENO POLJE	Pedagogija
MENTOR/ICA (ime, prezime, zvanje)	12w.prof.dr.sc. Tonca Jukić
KOMENTOR/ICA (ime, prezime, zvanje)	
ČLANOVI POVJERENSTVA (ime, prezime, zvanje)	1. doc.dr.sc. Aneta Mandonić Vukušić 2. 12w.prof.dr.sc. Tonca Jukić 3. magj.paed. Saša Čavot

Ovom izjavom potvrđujem da sam autor/ica predanog završnog/diplomskog rada (zaokružiti odgovarajuće) i da sadržaj njegove elektroničke inačice u potpunosti odgovara sadržaju obranjenog i nakon obrane uređenog rada. Slažem se da taj rad, koji će biti trajno pohranjen u Digitalnom repozitoriju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu i javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama *Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju*, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15, 131/17), bude (zaokružiti odgovarajuće):

- a.) u otvorenom pristupu
- b.) rad dostupan studentima i djelatnicima Filozofskog fakulteta u Splitu
- c.) rad dostupan široj javnosti, ali nakon proteka 6/12/24 mjeseci (zaokružiti odgovarajući broj mjeseci)

U slučaju potrebe dodatnog ograničavanja pristupa Vašem ocjenskom radu, podnosi se obrazloženi zahtjev nadležnom tijelu u ustanovi.

Split, 16.09.2021.
mjesto, datum

Monika Ružić
potpis studenta/ice